

גבריאל חוטר הי"ד

הספד לאחי גבריאל הי"ד

לולי, אחי החמוד, הגאווה שלי בכל מקום. אתה לא מתאר לעצמך עד כמה הערצנו אותך.

השבת, כשלמדתי את הפרשה, פתאום תפסתי את עצמי שאני לומד כמוך - מתבונן בדו שיח שבין משה לבין הקב"ה, ולא מבין איך משה רבינו לא קולט שהוא צריך להנהיג את ישראל, איזה ענווה יש לו מול רבונו של עולם.

עכשיו אני מבין את הענווה שהיתה בך. לא ניתן לתאר - היית קם עם משכימי קום והולך לישון באמצע הלילה, בלי לשכוח לקרוא מהתנ"ך לפני השינה, כמו שקראת כל לילה עם אבא.

רק לפני שלושה חודשים התחתנו, וכל כך שמחת בשבילנו. כולם ידעו שאין מה לדאוג, כי גבריאל נמצא בעתניאל ויטפל בנו. בכל בעיה שהיתה לנו, אתה היית הכתובת. דירבנת אותנו להשקיע בקראוון, והיית מגיע לעשות הכל.

כשהיית בא לבית שלנו בשבתות, הארוחות היו שונות. בשלב מסוים אמרת לנו שנפסיק להזמין אותך, כדי שנהיה קצת לבד.

תדע לך, שאנחנו נשארים בעתניאל, לחיות וללמוד את תורתך.

גבריאל, החברותא שלי ברמב"ם, ששומע מכולם, ורק לאחר שיקול דעת אומר את דעתך. החיך שלך המעודד שמלווה אותנו. המשמעת החזקה שאהבת להשליט על עצמך. העזרה שלך לכל אחד. גבריאל, הצדיק שלא נגע בשערות זקנו.

כבר כשנולדת, אמא, אבא, בן ישי וכנראה שגם אני, ידענו שיש לנו מלאך בבית שלנו, ולכן קראו לך גבריאל.

מלאכים עושים את השליחות שלהם וחוזרים. אתה הספקת לעשות הרבה שליחויות, בכל מקום שהיית, בהקרנת אור, בהנהגה השקטה שלך. גבריאל, שנולד בוגר, עם חוש ההומור המיוחד שלך, הילד עם הנשיקות המיוחדות, הילד שמטפל בכל דבר, האומן שלנו, תלמיד חכם שהתורה היתה חייו. עליך אפשר לומר, שהיית תלמיד מובהק של כל רב שלמדת אצלו. כל מה שלמדת חקרת עד הסוף. ידעת, כמו הרמב"ם, לעסוק במדעים בזמנך החופשי, מבלי שזה יפריע ללימוד התורה, אלא ישלים אותו. האמנת שהלימוד האמיתי זה הלימוד לעומק בכל תחום.

גולות יג

סליחה שלא עשינו את כל ההלוויה כמו שהיית רוצה, על פי המנהגים שרצית; פשוט אין לנו אותך, כדי לשאול מה לעשות.
עכשיו, בכל פעם שנשיר, הקול שלך יהיה חסר.

אנחנו מתגעגעים, אבל יודעים שאתה רוצה שנמשיך לשיר ולשמוח, ולא לתת להם לנצח אותנו.

מיכל חוטר

"מלאך מטייל בשמיים גבריאאל"

"מלאך מטייל בשמיים גבריאאל" - כך אומר השיר שתמיד שרנו לך.

אבל גבריאאל - למה? למה מאז שנולדת שרו לך את השיר הזה?

גבריאאל, יש פה טעות! הם לא שרו לך את זה כדי שתממש אותו! הם שרו לך את זה סתם כי השם שלך הוא גבריאאל!

אבל מישהו אחד תמיד ידע שזה שיר במיוחד בשבילך, ומבטא את מה שאתה - מלאך, ומה שתעשה - תטייל בשמיים, תהייה בגן עדן.

אנחנו לפעמים לא מבינים את המישהו הזה, אבל האמונה - שאתה, גבריאאל, תמיד עזרת לנו לחדד אותה - היא זאת שעזרת לנו להתגבר על הקשיים.

אני לא יודעת אם אפשר בכלל להודות לך על זה, שבגללך אני ועוד המון אנשים התחזקו באמונה, בתורה ובכלל.

איך אפשר להודות על זה שבגלל מותך הרבה אנשים התחזקו?! זו אחת הסיבות ממיליון, שה' רצה את המלאך שלו בחזרה למעלה ביחד איתו.

אבל גבריאאל, התחזקנו גם כשאתה היית לידנו!

כשאתה לימדת אותנו, דיברת איתנו!

אבל מי אנחנו שיכולים לפקפק במעשי אלוקים?!

אנחנו מקווים, שאתה נמצא עכשיו רק בחיים יותר טובים, יותר מתאימים לך. גבריאאל, זה לא היה מקומך להיות לידנו. אתה היית צדיק מדי, קדוש מדי.

גברי, יום יבוא וניפגש. אבל עדיין לא, כי אנחנו עוד לא גמרנו את השליחות שלנו. לעומתך, לא עשינו עוד כלום. לא הספקנו כמו שאתה הספקת בחייך הקצרים.

אחי! רק לחבק אותך אני רוצה, ולצחוק עליך שאתה עדיין הולך עם הכיפה המצחיקה שסרגתי לך.

הרב נריה מנצור

"כי ילד יולד לנו" הספד ליום השלושים

כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל
גבור אבי עד שר שלום. (ישעיהו ט, ה)

כי ילד יולד לנו, בן נתן לנו בא' אלול של תחילת השנה. תלמידים הרי הם כבנים. "הבן יקר לי אפרים". בן יקר. "ילד שעשועים". משתעשע בשעשועי אורייתא. "כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד". הדיבורים מעלים זכרונות, זכרונות רבים. "על כן המו מעי לר", כי הבן נלקח. ה' נתן ה' לקח. עלה בסערה השמימה. נעקד על המזבח.

"ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת... ולך לך אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך". בדרך לארץ המוריה, למקום שמשם יוצאת הוראה, בדרך לבקשת נבואה, רוח הקודש, מידות טובות, כאן בישיבה, במקום של קדושה וטהרה, של שמחה ויראה, אנו מצטווים "והעלהו שם לעולה". קשה לעכל. הרב חרל"פ כותב (מעייני הישועה פרק נד), שבעקבתא דמשיחא יוצא הניסיון של עקדת יצחק לפועל.

אני מבקש לצייר את דמותו של גבריאל, בכמה מעלות בהן צייר ישעיה את חזקיה: ותהי המשרה על שכמו - לקחת את המשרה על השכם זה דבר לא קל. לקחת את המשרה על השכם זה לא רק ללמוד תורה, לא רק לקיים מצוות, לא רק לעבוד, אלא לקבל אחריות. אדם שמקבל אחריות עולה למדרגת מנהיג. אי אפשר להפסיק לעבוד, אי אפשר להפסיק ללמוד, כל המציאות על הכתפים שלך. אתה אחראי על עצמך, על חבריך לכתה, חבריך לשיעור, חבריך בישיבה, חבריך במקום מגוריך, ההורים, האחים והאחיות, המשפחה המורחבת, כלל ישראל, העולם, המציאות כולה - הכל על הכתפים שלך. איך אפשר להפסיק לעבוד?! עבודת ה' מקבלת משמעות חדשה לגמרי. זה היה גבריאל. תאווה אדירה לכלול הכל, בהיקף ובעמקות. לא הניח מקצוע אחד בחיים שלא היה לא תאווה לכוללו. הלחץ הפנימי "לסגור" את הסוגיה, עם המשנה והגמרא, הראשונים והאחרונים, הסברות והמהלכים. לא להשאיר שום פתח פתוח. ביום רביעי לפני הרצח למדנו את סוגית "טעות הדיין". למדנו את מחלוקת הרמב"ן במלחמות ה' עם בעל המאור. אחרי השיעור אמרתי לתלמידים שיש לי תחושה שיהיה קשה לנו לחזור על מלחמות ה', ולראות אותו שוב בהבנה יותר טובה; לכן אני מציע שמחר נעבור לראשון אחר. גבריאל הזדעק: "איך אפשר לדלג על הרמב"ן?". היתה לו תאווה שלא להשאיר שום דבר שלא ברור. כמה פעמים בשיעורים השארתי את הרמב"ם ב"צריך עיון למה התכוון". הוא לא נח ולא שקט עד ששקד על פרשני הרמב"ם ומצא את מבוקשו, יישוב הרמב"ם. כמה פעמים בא להראות לי את מה שמצא. נפעמתי. זה מתאים לאנשים גדולים, שלקחו את המשרה על שכמם.

ויקרא שמו פלא יועץ - גבריאל יועץ פלא. גבריאל שהתייעצתי אתו בהרבה ענינים שהיו בשיעור. תמיד יעץ בתבונה. היתה לו אמונה חזקה, שהכל יסתדר והכל יהיה טוב. היתה לו אמונה בחבריו. עצותיו נתנו הרבה כח. לעולם לא הביע יאוש, חדלון, או חוסר תקווה. ראית מולך עינים נבונות, מלאות כח, נוגהות אור, הרואות כל דבר בחיוב. "פלא יועץ".

אל גיבור - גבריאל. גבריאל הגבור. איזהו גבור? - הכובש את יצרו. התנהגות עדינה. שליטה בכל כוחות הנפש. אכילה עדינה, שינה עדינה. ללא תאוות כבוד, ללא קנאה, ללא כל תאוות רעה. מעולם לא פגע באיש. היה נזהר כל כך בכבוד חבריו, בכבוד רבותיו. עדינות, אצילות, טוהר המידות. צניעות. נזהר ממראות אסורים. שליטה בכל כוחות הנפש. אני הדל זיהיתי בו את כל אלה, כי באמת לא היה קשה לזהות.

אבי עד - גבריאל האבא. האבא לנצח. לכל אבא יש ילדים. אנחנו הילדים שלך, גבריאל. יש לי תחושה חזקה שגבריאל בתוכנו. בסך הכל זרענו זרע. זרע שזורעים אמנם לא רואים, אך הזרע נובט ונעשה נטיעה, והנטיעה פרה ורבה. גבריאל בתוכנו, נטיעה פרה ורבה. גבריאל, אתה בודאי רואה את חבריך לכתה איך הם לא נשברים. כמה עוצמה יש להם. כמה רצון עז לתקן. כמה עמלים הם בתורה. איזו השקעה הם משקיעים בלימוד תורה - בעיון, בבקיאות ובלמודי אמונה. הם לא נחים ולא שקטים, כמו אריות מסתערים על התורה. אני עומד נפעם כמה כוחות ישנם בתוכנו. גבריאל, שא תפילה על ילדיך - אנחנו - שרק נמשיך לעלות. שנוכל להמשיך בתיקון הגדול של "לתקן עולם במלכות שדי", ללא הפסקה או מנוחה, כי אין זמן. שר שלום - גבריאל שר השלום. אוהב השלום. אוהב השלמות. לך בשלום ותנוח בשלום ותעמוד לגורלך לקץ הימין. "ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום".

אוריאל הרצוג

"וַאֲיַנְנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים"

גבריאל יקר שלי!

זה אולי ישמע לך קצת מוזר, אבל אני כאן למטה מרגיש יתמות מסוימת. אמנם היינו באותו שיעור, אך לא אצל אותו ר"ם, ורק בזמן האחרון התחלנו להכיר ולגלות האחד את השני, אבל אני כבר הרגשתי שמתחילה להירקם חברות אמיצה ואמיתית, ושמחתי כל כך על החבר החדש. ועכשיו, אחרי שעלית בסערה השמימה, אתה חסר לי מאוד.

הזיכרון האחרון שיש לי ממך, הוא מיום חמישי האחרון. לפני מספר שבועות, בשיחה עם שיעור א', זרק הרב נריה רעיון של ייסוד חברות, שילמדו ביחד, וינסו לחשוב איך מיישמים רעיונות לתיקון עניינים שונים בישיבה. אמרנו שננסה, ואפילו ישבנו עם מערכות השעות העמוסות וניסינו לתאם זמנים, והחלטנו שנלמד "מסילת ישרים". התכוונו להתחיל ביום חמישי בערב לפני שיעור שורש, אבל אתה היית בשמירה. ניסיתי להיכנס לחבורה בפרשת שבוע שהיתה באותו זמן, אך לא היתה לי סבלנות, ובשלב מסוים יצאתי אליך, והתחלנו לקרוא. שאלתי אותך אם אתה זוכר מה העניין של החבורה-חברותא שלנו, ואתה ענית בפשטות - "תיקון העולם!" אמרת שזה לא ייתכן שהישיבה לא נמצאת במגמה להגיע לנבואה, ושכל אחד צריך לעשות עבודה אישית ולהתקדם בדרך להשגת מטרה זו. אמרתי שאולי זה טיפה יומרני, הרי אפילו הרב הנזיר, שכל חייו עבד באמת על מנת להשיג מטרה זו לא הצליח בסופו של דבר (לפי מה שידוע לי), אבל אותך הטיעון הזה לא ממש הרשים. חשבנו ממה להתחיל, אמרנו שנעשה את זה בשיטת "סור מרע ועשה טוב", והצעת שנטפל בבעיית הלשון הרע שבישיבה, שהרי זה לא ייתכן שלא ניתן לשבת בחדר האוכל מבלי לשמוע לשון הרע, ואני חשבתי שזה רעיון מצוין, וכבר התחלנו לחשוב על רעיונות מעשיים. אלא שאז התחיל שיעור שורש, ואני נכנסתי לישיבה. כשנגמרה לך השמירה נכנסת לישיבה וישבת במקום ששמרתי לך, וסיכמנו יחד את השיעור על המחשב שלך, פעם אני מקליד ופעם אתה, כפי שכבר עשינו כמה פעמים. אחרי השיעור ישבנו ביחד על הסוגייה בזבחים לשיעור של הרב רא"ם למחרת, עד שהייתי עייף ופרשתי למיטה. אתה כמובן המשכת ללמוד.

אני לא אשכח כמה עזרת לי כשניסיתי להתמודד עם הרמב"ם בסוגיית "זה בורר לו אחד". ישבת איתי פעם אחת עד שתיים בלילה (בשבילי זה היה לימוד ארוך במיוחד, לא ידעתי שבשבילך זה משהו רגיל), ואחרי כמה זמן, גיליתי שהקטע נמחק מהמחשב, ואתה ישבת איתי עוד פעם עד מאוחר בלילה ועזרת לי לשחזר את הרעיונות. אני ניסיתי לדייק דיוק מסוים, ואתה הסברת לי בעדינות שהדיוק הזה לא ממש מדויק, הולכת אותי בשבילי הרמב"ם להבנה יותר נכונה שלו.

גבריאלי, אתמול ישבנו עם הרב יובל על סוגיית קידוש ה', ואני חשבתי כמה אתה היית שמח לשמוע את הרעיונות שעלו, וכמה היה יכול להיות כיף לדון בהם איתך.

כמעט בכל יום היית עובר לידי, שואל מה נשמע, זוכר על מה דיברנו ומתעניין איך הולך, והיית עושה לי מסאז' כזה מיוחד, משקיע לי בגב, כאילו אין לך שום דבר אחר על הראש ויש את כל הזמן שבעולם. אני ביקשתי, ואתה התחלת ללמד אותי לעשות כזה מסאז'. עכשיו אני שומע יותר ויותר את המשפט - "מה, גם לך הוא היה עושה מסאז'?"

תודה רבה לך גבריאלי, נעמת לי מאוד, ואני מודה לה' על הזכות להכיר אותך ולבלות קצת במחיצתך. אני אשתדל מאוד להיות חזק ולהמשיך הלאה, לנסות להמשיך להתקדם בעבודת ה' כמו שלימדת אותי, כשאתה המודל הניצב למול עיני.

אני בטוח שהלקיחה שלך מאיתנו חוללה סערה שם למעלה בשמיים, אז למרות שאני בטוח שאתה כבר עושה את זה, אני שולח לך בקשה, שבין החברותא שלך עם הרמב"ם לזאת עם הרמח"ל, אתה יודע, בזמן הזה של ההפסקות שידעת לנצל בצורה מדהימה, תדבר קצת עם הקב"ה ותזכיר לו שכאן למטה קשה לנו מאוד, אנחנו כבר שבעים מהייסורים והצרות, ולפחות תבקש ממנו שישלח לנו מנהיג אמיתי שיוכל להדריך אותנו בתקופה הזאת של חבלי משית, ושיסביר לנו איך עוברים אותה בצורה פחות כואבת, כי אנחנו לא מצליחים לשחוק כשאנחנו רואים את השועלים נכנסים ויוצאים כל פעם לבית קודש הקודשים שלנו, וכל פעם לוקחים איתם את הטובים ביותר ומשאירים אותנו המומים ודואבים.

שלך באהבה רבה,
אוריאלי.

נעם אפטר הי"ד

אהבה

"כל המשתתפים בפעם הראשונה במעמד זה של פרשנות תלמודית, אינם צריכים להבהל מן השפה התיאולוגית של השורות האלה. מדובר כאן בהגותם של חכמים, ולא בחזיונותיהם של נביאים. אני מנסה תמיד להעלות מן השפה התיאולוגית משמעויות המכוונות אל ההגיון" (מתוך "תשע קריאות תלמודיות" של לוינס, פרק 1).¹

הבאתי מספר מקורות של מדרש, שהתייחסו בדרשתם לענין האהבה. ננסה לנתח אותן וללמוד מהן.

המושג 'אהבה' נלעס ונגרס וקיבל בעולמנו המודרני לא מעט פרשנויות שהקטינו את ערכו ("אני אוהב שוקולד", ה "I LOVE YOU" - ההוליוודי הזול, ועוד כיד הדמיון)² אך עדיין אין ספק, שיש קסם רב במילה הזו ובמה שהיא מבטאת. ננסה לראות כמה מאמירות חז"ל על אהבה.

כל אהבה שהיא תלויה בדבר - בטל דבר בטלה אהבה; ושאינה תלויה בדבר - אינה בטלה לעולם.

איזו היא אהבה התלויה בדבר? - זו אהבת אמנון ותמר. ושאינה תלויה בדבר? - זו אהבת דוד ויהונתן.

(מסנה מסכת אבות פרק ה משנה טז)

המשנה הזו במסכת "אבות" (מסכת העוסקת בעניני מוסר ודרך ארץ, כחלק מסדר "נזיקין" - הרביעי מששת סדרי המשנה), מבחינה בין שני סוגים של אהבה בין בני אדם. כזו התלויה בדבר, אינה עומדת בפני עצמה, במידה מסויימת אפילו אנוכית; מול אהבה שאיננה תלויה בדבר, שעוצמתה כפי שרואים חזקה בהרבה - אינה בטלה לעולם. ההבחנה הבסיסית הזו בין האהבות הללו, מובאות עם דוגמא לכל אחת מהן. הדוגמא לאהבה התלויה בדבר, היא האהבה של אמנון לתמר, שהיתה כולה תלויה בתשוקה של אמנון, והפכה לשינאה כשבא על סיפוקו. אהבה התלויה בדחף יצרי נטול עומק, נטול חמלה, נטול אהבה.

הדוגמא לאהבה שאינה תלויה בדבר, היא אהבת דוד ויהונתן - אהבה של חברים שקשרו את אהבתם לא בתועלת חומרית או אחרת של מי מהם. אפילו להיפך - יהונתן, בבחירתו בדוד, מאבד את מלכותו. כל כולה דאגה, עזרה, שותפות ושמירת סוד.

1. עמנואל לוינס, שעוד יוזכר בהמשך.

2. מי שמרחיב את הנקודה הזאת, ובכלל על אהבה, הוא אריך פרום בספרו המקסים "אמנות האהבה".

של תנאים ואמוראים

המקור הבא לקוח מתוך ה"מדרש רבה" (חיבור המלקט אמירות רבות) ומסודר על פי פרשיות התורה):

א"ר יוסי בר חנינא: התוכחה מביאה לידי אהבה, שנאמר "הוכח לחכם ויאהבך".
רבי יוסי בר חנינא אמר: כל אהבה שאין עמה תוכחה אינה אהבה.

(בראשית רבה פרשה נד)

שתי אמירות של רבי יוסי בן חנינא, שבקריאה ראשונית נראות זהות, אך בעצם יש בינן הבדל. האמירה הראשונה עומדת על הקשר שבין תוכחה (=מתן ביקורת) לאהבה - קשר של סיבה ותוצאה. הוכחת הזולת מביאה לאהבה בינו לבין המוכיח, ליתר דיוק - המוכח הוא זה שיאהב את המוכיח, כפי שרואים בפסוק שמאשש את הטענה - "הוכח לחכם ויאהבך", החכם יאהבך אחר שתוכיחו (ואולי בגלל זה הוא חכם?). התוכחה אינה קנטרנית, אלא באה מדאגה לזולת, מאכפתיות ולא מעליונות, וזה מוביל לאהבה (אצל הטפש זה יוביל לשנאה, ככתוב בתחילת אותו הפסוק: "אל תוכח לץ פן ישנאך").

האמירה השנייה כוללת הרבה יותר, ומהווה הגדרה לאהבה, ליתר דיוק מה אינה אהבה. אהבה בין שני בני אדם איננה אהבה, אם אין בה צד של בקורת ומתן משוב. בלי תוכחה, היא הופכת להיות חד מימדית וחד צדדית. אין זו מציאות של אהבה, אם כל אחד בעצם מרוכז בעצמו; כשלא מאירים בצד השני את חסרונותיו כפי שהם נראים לנו, אין זו אהבה. דאגה לבן הזוג ואכפתיות על ידי מתן בקורת, היא לא תמיד נעימה, וצריכה להעשות בחכמה וברגישות; אבל כמו שאומר לנו ר' יוסי בר חנינא, זה גם יוביל לאהבה ("התוכחה מביאה...") וגם יקיים אותה ("כל אהבה שאין..."), ובכך ייתן לה מימד של התחדשות ומורכבות. להחליק את הבעיות, זה פתרון יעיל לטווח הקרוב, אך מזיק לטווח הארוך, ומעיד על יחסים לא בריאים. חוסר היכולת להשתנות אחד בעזרת השני, מעיד על הסתגרות של כל אחד בעצמו, ואיכות הקשר מסתכמת בניצול של האחד את נוכחות האחר לצרכיו האישיים. אף שכלפי חוץ זה נראה נהדר, מבפנים זה רקוב.

ישנן תורות פילוסופיות רבות שנגעו במשמעות היחס שבין אדם לזולתו. פילוסוף בולט שעסק בתחום זה, הוא עמנואל לוינס (פילוסוף יהודי-צרפתי שחי במאה הקודמת, 1906-1995), שטען שעצם קיומה של יישות אנושית לצידנו, תובעת מאתנו התנהגות מוסרית ביחס אליו, ובראש ובראשונה לא לפגוע בו. עצם קיומו של האחר, הוא ההוכחה שאני לא האלוהים, וממילא אני שווה ביחס אליו.

במבט עמוק על הנקודה הזאת, שאני מחויב להתנהגות מוסרית ביחס לאחר, מובנת האהבה ככלי להגיע אל האחר, ודרכו, לפי לוינס, להגיע בעצם אל עצמי. הזולת מגדיר את קיומי; הדאגה

אליו והרצון להיטיב עמו היא אולי צורך גשמי בשבילו, אך היא צורך רוחני עבורי. וכך, בנוסף למעשה הטוב עצמו, על ידי אהבתי את הזולת אני גם מפתח את עולמי הרוחני.³

נעבור למקור הבא, שמראה זווית קצת שונה על המושג "אהבה". הקטע לקוח מספר הזוהר; אך לפני שניגש להבין את הקטע, נקדים מעט על ספר הזוהר. ספר הזוהר הוא ספר היסוד של חכמת הקבלה, בהיותו מכיל אוסף ערוך של מדרשים ומסורות בתורת הנסתר (דברים שאינם נוגעים בפועל להלכות ולמצוות, אלא מתעסקים בענייני מחשבה ורוח) בנושאים שונים ומגוונים: על מהות העולם והאדם, הבריאה, אלוהים, כוחות, ספירות וכד'.

אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב? [- מה כוונת הכתוב?] "השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי לו, שחולת אהבה אני" (שיר השירים)

אמר רבי פנחס אמר רבי יהודה "השבעתי אתכם בנות ירושלים" - הנשמה אומרת לאותם הנשמות הזוכות ליכנס לירושלים של מעלה, והם הנקראות "בנות ירושלים" על שזוכות ליכנס שם; ולפיכך הנשמה אומרת להם: השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי - דא קודשא בריך הוא. [- זה הקדוש ברוך הוא.]

רב אמר: זה זיו אספקלריאה של מעלה. מה תגידו לו, שחולת אהבה אני, ליהנות מזיו שלו ולהסתופף בצלו.

רב הונא אמר: שחולת אהבה אני, אותה התשוקה והכסוף שכספתי בעולם על הכל, לפיכך אני חולה.

ר' יהודה אמר: זו אהבה שאוהבת הנשמה לגוף, דכיון שנשלם קצו של גוף - אותם הימים שנגזרו עליו.

(זוהר - מדרש הנעלם כרך א ח"י סרה דף קכב ע"א)

הקטע שהבאתי בנוי כדרשה על פסוק בספר שיר השירים - ספר שבמרכזו סיפור אהבה בין רעיה לדוד (בעלה), סיפור של החמצת הזדמנויות וגעגועים, עשיר בתיאורים של קרבה. הספר מורכב ואפילו קצת מסובך, ורבו בו הפירושים; הפירוש הקלאסי הוא המשלת הסיפור למערכת היחסים שבין עם ישראל לאלוהיו (עם ישראל הוא הרעיה והדוד הוא אלוהים), יחסים שיש בהם אהבה והתמסרות, לצד פספוס, וגעגועים לדבר שהוחמק.

הזוהר מביא פסוק, שבו אומרת הרעיה לבנות עירה, למסור לדודה שהיא חולת אהבה. והסבר מיוחד מביא פה הזוהר, שהנמשל לרעיה הוא הנשמה בעולם הנשמות (מושג מעורפל מעט גם לי), והדוד הוא אלוהים. רבי פנחס מסביר, שמדובר בדיבור בין נשמות, שבה הנשמה אומרת לנשמות האחרות שנמצאות במעלה גבוהה ("ירושלים של מעלה"), שיאמרו לקדוש ברוך הוא

3. הרחבה על הגותו של לוינס, ניתן לקרוא בספריו: "אתיקה ואינסופיות", 1995 הוצ' מאגנס; "תשע קריאות תלמודיות" 2001 הוצ' שוקן, וביתר ספריו ומאמריו (רובם בצרפתית ואנגלית).

שהן מצויות במחיצתו, שהיא חולת אהבה. וכאן באים שלושה פירושים לאותה אהבה, איזה חולי חלתה הרעיה באהבתה לדודה:

ההסבר הראשון, של רב⁴, מסביר שהיא חולת געגועים להסתופפות בצלו; זכרון רחוק אולי, לעונג אלהי שהנשמה חוותה בעבר ומשתוקקת לשחזרו.

ההסבר השני, של רב הונא, מסביר שהחולי הוא תוצאה של תשוקה רבת שנים, שלא מומשה כשהיתה בעולם הזה. ההבדל בין שני פירושים אלו הוא אולי, שלדעת רב החולי הוא גורם לאהבה, ביטוי לעוצמתה; ואילו לפי רב הונא החולי הוא תוצאה לאו דוקא רצויה, של געגועים מרוב אהבה. (החולי כתוצאה של געגועים מול החולי כמבטא געגועים).

כנגדם עומד ההסבר השלישי, של ר' יהודה, שטוען שגעגועי הנשמה הם בכלל געגועים אל הגוף שהיה מחובר אליה.

לעניות דעתי הוא מתכוון לגעגוע הנשמה לגוף ולחיים בו, ולחיות שחוותה כשהיתה מחוברת לגוף. לאותה יכולת להתגעגע מבלי יכולת ממשית לפגוש. הגוף, עם כל יכולותיו, אינו יכול בהיותו חומר, להגיע אל האינסוף, ודוקא בזה יתרון הנשמה בעולם הזה בתוך גוף חומרי, על פני מציאותה בעולם הנשמות. יתרונה הוא שיש לה היכולת לרצות, לכסוף, להתגעגע, גם בלי להשיג. הציפיה לדבר גדולה לעיתים מהדבר בעצמו⁵.

בכל שלשת הפירושים, יש אמירה גדולה על אהבה. אהבה שאיננה רק בין אנשים, אלא כזו שאינה לגמרי מושגת, אהבה לדבר נעלם, שכל מה שיש לנו ממנו זה זכרון רחוק ורצון חזק להתקרב - זוהי אהבת הרעיה לדוד. אהבה לאלוהים היא אולי האהבה הגדולה ביותר, יש בה את הפוטנציאל להיות טהורה לגמרי ממניעים זרים. ומצד שני יש את האהבה של הדוד לרעיה, אהבת האלוהים את נבראיו. כשמתיחסים לקשר בין בורא לנבראים כאל קשר של אהבה, זה נותן משמעות עמוקה הן למושג האהבה והן להבנת הקשר שבין הבורא לנבראיו. קשר כזה אומר שאהבה היא הרבה יותר מסתם רגש אנושי. היכולת שלנו לאהוב, היא היכולת לצאת מעצמנו ולהעניק לסביבתנו, ממש כמו שאלוהים מעניק לנו ולעולם כולו באהבתו.

סיכום:

ראינו התייחסות של חז"ל בשני מקומות (מתוך רבים) על מערכות יחסים ועל אהבה, אהבה אמיתית ומזויפת, הדרך לשמור עליה והדרישות שהיא מציבה.

לאחר מכן ראינו הרחבה של מושג האהבה מעבר לרגש האנושי שהוא מבטא. שאהבה היא כח שקיים ופועל בעולם, כח של נתינה והתמסרות, כח שביכלתו לברוא עולם וביכלתו לקיימו. ראינו בזה, שאהבה במובנה הרחב מבטאת את הקשר שבין הבורא לנבראים ובין הנשמה לגוף.

4. זה כינויו, "רב", כך ללא תוספת; חי בבבל במאה השלישית לספירה, מחשובי חכמי התלמוד.

5. "רומאו ויוליה היו נפרדים אם הם לא היו מתים" (אביב גפן). אחרי שכבר הגיעו אחד לשני נגמר הקסם, ואם הם לא היו מתים אז הם היו נפרדים, קובע אביב.

פיקי אפטר

•

יש דמעות ויש דמעות.
יש דמעות של צער וכאב על אובדן בן יקר ואהוב,
על מתיקות שלא נזכה לטעום,
על יופי פנימי וחיצוני שלא נזכה לחזות,
על הובלה לחופה שהתחלפה בהובלה לקבורה.

יש דמעות של שמחה והתרגשות מעמידה לפני יוצרנו,
על השפע האלוקי שאנו זוכים לטעום,
על נועם ה' ואור התכלית שאנו זוכים לחזות,
על השלמה וקבלת רצון ה' -
גם אם הוא אינו תואם את רצונותינו.

יש געגועים ויש געגועים.
יש געגועים למשהו שהיה,
לחיבוק, לחיוך, לסיפורים ולבדיחות.
לתקופה שהיתה פעם ואיננה עוד.

יש געגועים למה שיהיה.
לבן דוד שיבוא ויגאלנו ונזכה להשראת שכינה,
לבית מקדש שבו נקריב קורבנות מן הצומח ולא מעצמנו ובשרנו,
לזמן שבו יקבלו כולם את מלכות ה' באהבה.

יש זכרון ויש זכרון.
יש זכרון מקפוא ומשמר.
אירועים, מצבים, תמונות, קולות וריחות.

יש זכרון חי ויוצר.
למידה מחייהם וממותם של הרוגי מלכות - הנופלים על קידוש ה',
אימוץ תכונותיהם. המשכת פעילותם.
הנצחת דרכם.

גולות יג

ויש תפילה לאבינו שבשמים, ריבון העולמים.
תפילה שכוללת בתוכה הכל
ובכוחה לברר ולאבחן -
בין סוגי הדמעות, בין סוגי הגעגועים ובין סוגי הזכרון.

ובכוחה לאפשר את המעברים -
מהמישור האנושי - למישור האלוקי.
מהראיה האנושית - לראיה האלוקית.
והיא לא נותנת לשקוע בתהומות היאוש.

היא חוט התקוה שאנו אוחזים
והיא כלי הנשק שבו אנו נלחמים.

מכוחה ניטע ונבנה
בְּלֵד וּנְגַדֵל
נתקדם ונוסיף קומה - אישית ולאומית.

וכשיושלמו כל הקומות,
תושלם בעזרת ה' קומתה של השכינה,
לקראת בואו של משיח צדקנו.

הרב יעקב נגן

דברים לזכרו

דיברו הרבה על הפעילות של נועם מחוץ לבית המדרש. הייתי רוצה לדבר על הקשר שבין פעילות זו לבין מקומו של נועם בתוך בית המדרש. לשם כך אתחיל בתורה שחידש נועם במהלך לימוד העיון בישיבה. בזמן קיץ שלפני הרצח (תשס"ב), למדנו את המצווה של הכוהנים לקדש בכל יום את ידיהם ורגליהם במי הכיור.

דננו בשאלה, למה לקדש דווקא את הידיים ורגליים?

העלינו כיוון אחד - שאלו הם החלקים החשופים של הגוף, ואילו שאר חלקי הגוף מכוסים בבגדי הקודש. אבל נועם אמר שההסבר לדבר הוא פשוט מאוד - בתורה נאמר:

ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם.

כבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו, או בגשתם אל המזבח לשרת, להקטיר אשה לה.

(שמות ל', יט-כ)

יש צורך להתקדש לקראת הליכה ברגלים - "כבואם אל אהל מועד".

יש צורך להתקדש לקראת עבודה בידיים - "בגשתם אל המזבח לשרת".

ממילא הקידוש הוא של הידיים והרגלים.

בתורה הזו שנועם אמר, הוא בעצם דיבר על עצמו, שתורתו וחיוו היו כל כך קשורים להתקדשות של הידיים, העשייה, והרגלים, ההליכה.

כולם מעריכים את העבודה של נועם בהפצת יהדות לעם ישראל בכל מקום שהם. ממנו למדנו את האמת הפשוטה, שאי אפשר לחכות שעם ישראל יגיע לבית המדרש, אלא צריכים להביא את התורה אליהם.

אבל נראה לי שיש דבר נוסף שצריכים ללמוד מנועם.

ניתן לחשוב, שכל הפעילות מחוץ לבית המדרש באה על חשבון הלימוד שבתוכו; אבל לא כך הדברים.

במסכת ברכות מסופר על החסידים הראשונים, שהקדישו שעות רבות בכל יום לתפילה וההכנות שסביבה.

התלמוד הבבלי (לב ע"ב) שואל: "וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפילה, תורתם היאך משתמרת?". תשובתו של הבבלי היא, ש"מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת".

אבל הרב קוק מראה, שעל פי תורת ארץ ישראל יש תשובה אחרת לשאלה זו. ונועם היה חי בדרך של תלמידי חכמים של ארץ ישראל, שמנעימים זה לזה בהלכה. בניגוד לתלמוד הבבלי,

הסובר שתורתן רק משתמרת, בתלמוד הירושלמי (פרק ה' הלכה א') נאמר: "על ידי שהיו חסידים, היתה ברכה ניתנת בתורתך".
כך היה אצל נועם, שהעיסוק שלו למען עם ישראל, יצר בבית המדרש תורה יותר מבורכת.

הייתי רוצה להוסיף תורה שנלמדה דווקא אחרי מותו של נועם, אבל השראתו ניכרת בה. בשבוע שאחרי הרצח, למדנו את סוגיית קידוש ה'. זו סוגיה שלמדתי פעמים רבות, ואני מכיר הרבה מהלמדנות הקלאסית עליה. אבל כאשר למדנו את זה תוך כדי שחשבנו על נועם, הסוגיה יצאה אחרת לגמרי. ביחס לדרישה "יהרג ועל יעבור" בנוגע לאיסור רצח, גלינו שהסוגיה מדברת לא רק על ויתור על החיים שלי, אלא גם על ערך הצלת החיים של הזולת. ביחס לדרישה "יהרג ועל יעבור" בנוגע לאיסור עבודה זרה, מצאנו שהגמרא בעצם מדברת לא רק על חומרת העבירה של עבודה זרה, אלא גם על גדלות אהבת ה'. הרגשנו שנועם מכוון אותנו בלימוד, לימוד המחובר לחיים ולאהבה, לימוד המחובר אליו. כאשר שמעתי את אבא של נועם, יוסי אפטר, אומר: "אנחנו לא משפחות שכולות אלא משפחות חיות", ידעתי שהצלחנו בסוגיה להתכוון לדרכה של משפחת אפטר.

כשנועם עזב את המסלול של קצונה כדי לחזור לשיבה, אמרתי לו שעכשיו הוא יהיה קצין בישיבה. מה שלא ידעתי, זה שהוא יהיה הקצין שלי.
כאשר הייתי מברך את נועם על מאמציו לקרב יהודים, התגובה שלו היתה תמיד: "מתי אתה בא לעזור?"

דרכו, הגעתי לתחנה המרכזית בבאר שבע, להניח תפילין ולחלק נרות שבת. דרכו ודרך אלעד, נסעתי להעביר שיעור לסטודנטים חילוניים מאוניברסיטת בן גוריון. בימים האחרונים של חיי, הוא החתים אותי ורבים נוספים להתנדבות בהעברת שיעורים באזור באר שבע.
נועם לקח אותי למקומות שאף פעם לא הייתי בהם, ואני מאוד מודה לו על כך.

ננסה להמשיך את דרכו של נועם, דרכי נועם - מחוץ לבית המדרש וגם בתוך בית המדרש, בגילוי תורה של אהבה, תורה של חיים.

אלעד איזבוצקי

דברי הספר

נעם, נועמקה, אפטר, אחי האהוב והיקר!

אני מודה לה' שנתן לי אותך כחבר למשך כארבע וחצי שנים, ולעם ישראל למשך עשרים ושתיים שנים ושלושה חודשים.

נעם,

היינו חברים הכי טובים, כל הזמן יחד. היתה לך מיטה קבועה אצלי בחדר בבית, וכשמישהו רצה לישון, אמרתי שאולי צריך לשאול את נעם. גם כשלא היינו אחד ליד השני, תמיד חשבתי איך ומתי אספר לך מה קורה איתי. בדרך כלל כשלא היינו אחד ליד השני, היינו מדברים כמה פעמים ביום בטלפון. כשהייתי מסתובב לבד, היו הרבה שואלים אותי: "איפה אפטר? הוא לא איתך?" אפטר, שהכל היה לו טוב ולא התלונן, והסתכל בזווית טובה, והדברים ה"רעים" - זה לא נורא! יוסי, פיקי, דפנה וארז, רבקה, דוד, אבי, אפרת, אסנת ושמואל - אנחנו הרווחנו את נעם כמשפחה, כחבר הכי טוב בעולם.

ועם ישראל הפסיד את נעם עם כוחות הנפש האדירים. הדברים הקטנים לא הטרידו אותך, כשנפגעת ממשוהו זה אף פעם לא הזיז לך, ומיד מחלת והמשכת הכל כרגיל, כי הרגשת שאתה לא צריך להיעלב, ורק ניסית להתחבר אל אותו אדם כדי שהקשרים יחזרו להיות כרגיל.

שאלתי אותך פעם: "איך אתה סולח כל כך בקלות?" ואמרת: "אם הקב"ה סולח, אני לא אסלח לאדם?".

דיברנו תמיד המון. בדרך כלל השיחה היתה מעורבת בצחוק, או לשמוע איזה קטע טוב, אבל אותך תמיד עניין לא רק מה איתנו במישור הפרטי, אלא איך אנחנו מקדמים את עם ישראל? זה מה שעניין אותך תמיד - אם אפשר לחזק יהודי, או לקדם רעיון שיעזור לעם ישראל. זה היה כל כיוונך בחיים, לפעול מתוך הכוחות המיוחדים שהקב"ה נתן לך בכל החיים.

אהבת מאד את תחום הבניה של בתים וכבישים, ולא עניינה אותך ההצלחה האישית שלך. אמרת לי לפני כמה חודשים, כששמרנו על די-ניין שעבד באחת הגבעות באזור עתניאל, שהלוואי ולך תהיה חברה קבלנית טובה ותוכל לפתח את כל השטחים. היית כל כך מחובר לאדמות הר חברון ולשטחי יהודה ושומרון כולם, וכל בית או גבעה קטנה שנבנו ממש שמחו אותך.

תמיד כשדברנו על המשך החיים, אתה הגדרת את חייך כ"מפעל חיים". כך תמיד אמרת: "לא לעבור את החיים סתם, אלא להיות שליח לקדם את העם". היה לך חזון, היית "ראש גדול", ואתה עצמך - לא עניינת אותך.

בשבוע שעבר עשו תרגיל כוננות לשייבה, ואז מישהו סיפר לך, וישר התעניינת איך היה? והאם החברה תפסו מחסות כמו שצריך?

אתה, אתה נעם, ברור לי, וזה היה ברור לי מהשניה הראשונה ששמעתי - אתה קפצת מתוך גדלות להגן בגופך על כל החברה.

נעם, גיבור שלי! ברור שלא תחשוב על עצמך, אלא כמו תמיד - איך אתה מקדם את עם ישראל. סיימת את חייך בשנה מיוחדת במינה, אותה סיכמת לי רק בשבוע שעבר, ובעצם אמרת לי תודה, ואני לא הבנתי. וכך אמרת: "שמתי לב שהדברים שעשיתי היו בגללך", ואני לא הבנתי מה פתאום אתה מסכם, ומה אתה רוצה.

דיברת על כך שהתחלנו להתנדב בארגון "בית הגלגלים", עם נכים, ובקבוצות מעורבות של דתיים וחילונים.

התחלנו יחד בהפצת יהדות, ולמעשה הקמנו את "המרכז למודעות יהודית" להפצת יהדות לחילונים, שאתה הצעת את השם של המרכז, והיית חוץ מחבר טוב - שותף לעשייה, יוזם ודוחף. ולמרות שאני הסתכלתי בהסתכלות צרה, וראיתי שדברים לא מתקדמים, אתה לחצת עלי להמשיך, ורק בזכותך הדברים התקדמו.

לא ויתרת לי על כך, שגם כשאתה לא באזור, ייסעו לבאר שבע להניח תפילין ליהודים במרכז באר שבע. ואתה, נעם שלי, הנחת להמון יהודים תפילין, ולא ויתרת על כך, שלא רק יניחו, אלא שיניחו בצורה מדוקדקת ביותר.

את הפעילות בהפצת היהדות הבאת במלוא העוצמה לחילונים אותם הכרנו בארגון הנכים, בלא ויתור, בדרכי נעם ועדינות. לימדת יהדות וניסית לדבר לעניין.

לאחרונה השתתפנו בכינוס של תנועת "מבראשית", על מנת לצרף את עבודתנו לתנועת הפצת יהדות גדולה כל כך. התלהבנו שאנחנו מתקדמים, קרנת מאושר ורצת בכל הישיבה לחפש אנשים שירצו להעביר שיעורים, ואף נרתמת לכתיבת מכתב לרעיונות להמשך לראשי התנועה, וכשחזרת לחדר - פניך האירו.

נעם, אחי, השתדלתי לעשות לך רק טוב וטוב, הכי טוב; דאגת לי ואני לך. תמיד רצינו להיות יחד, וגם כשאמרו לי שקשרים מתנתקים בצבא - לא הבנתי על מה מדברים, כי איתך הקשר היה רצוף, כל הזמן דיברנו, וכמעט כל יציאה התראינו, ואפילו רק למעט זמן.

נעם אחי, עמדת מאחורי בכל החלטה שלי על עצמי, ורק רצית לדעת שאני שלם עם ההחלטה, והאם זה נובע ממניעים אמיתיים וטובים.

נעם, סליחה אם פגעת בך במשהו, ועוד סליחה פרטית על יום חמישי האחרון: נעם, התקשרתי אליך בשתיים בלילה כדי שתחליף אותי בשמירה בישיבה, כשפתאום התברר לי שאני צריך לשמור; התעוררת ואמרת שאתה גמור מעייפות, ושאתה לא יכול לשמור.

אני בקטנותי חשבתי שמן הראוי שכן היית קם בשבילי, ומיד בבוקר אני מקבל ממך טלפון: "אלעד, אני מצטער, הייתי גמור, ונראה לי שדיברתי מתוך שינה". ורק בבוקר הבנתי מה היה -

שלמדת עד מאוחר. וכמובן, לא שכחת קצת צחוק, ואמרת: "כמה שהייתי מסטול, את ה'לא לקום' ידעתי להגיד", וצחקתי, לא ממש סלחתי לך, אבל לא רציתי להעיר לך על כך, כי ההרגשה היתה שאתה בליגה אחרת.

אז נעם, שוב סליחה ומחילה, על כך שלא הצלחתי לנהוג כמוך, ולדון כל אדם לכף זכות. נעם, כל פעם שישננו ביחד - היינו מדברים עד מאוחר, שעות על גבי שעות, על המון נושאים, שיחות של הרבה צחוקים, הרבה רצינות, ותמיד בסוף: "לילה טוב" ונרדמים.

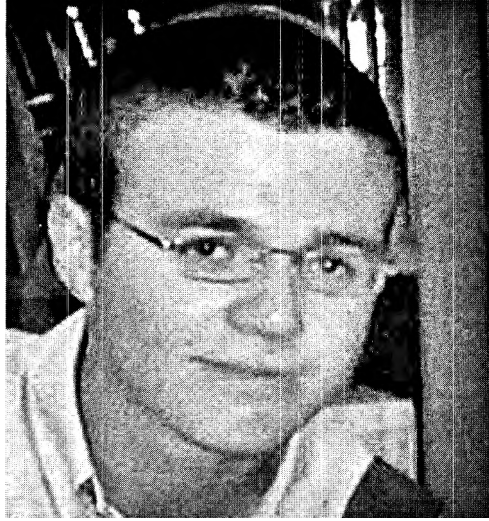
נעם, אחי אהובי היקר!

זו שיחתנו האחרונה לפני השינה שלך; אתה הולך לשינה קצת יותר ארוכה הלילה, אתה הולך לישון, ואני אומר לך "לילה הכי טוב בעולם". כולי תפילה שהגאולה השלימה תגיע.

נעם, אל תדאג, בשם כל החברים ובשמי - אנחנו אוהבים אותך, ובעזרת ה' נעשה הכל בשביל המשפחה המקסימה שלך.

תשמור עלינו מלמעלה, תחזק אותנו משם, כמו שהתחלת ורצית לעשות בעולמנו.

נעם, בהמון המון אהבה,
אלעד.

עבִיקָה זִמָּן הִי"ד

חובת התלמידים

מתחילת שיעור א' למד צביקה את הספר "חובת התלמידים" של האדמו"ר מפיאסצ'נה, ספר העוסק במתן עצות לתלמיד הנכנס לעבודת ה'.

צביקה נהג ללמוד את הספר, ולכתוב על דף את הנקודות החשובות שעלו לו מתוך הלימוד. לאחר הרצח מצאנו את הסיכום, ולפניכם מובאים שני פרקים ממנו.

פרק ט': איזה עצות להתעלות ולתקן את עצמך בהן

- ◆ אנו שואלים את עצמנו "הרי אנו לומדים ולא מתעלים, או שמתעלים קצת וזה לא עוזר לנו" - התורה אינה רק מלבוש, אנו צריכים להתעמק בה. כמו שמקווה מטהר טמאים רק כשבאים אליו, כך התורה מטהרת אותנו רק כשאנו לומדים.
- ◆ צריכים אנו לעורר את הנפש ולגלותה לפני הלימוד, וכך נוכל ללמוד ולחדור דרך הלבוש אל עבודת ה' האמיתית.
- ◆ יקיצת הנפש היא לא כמו יקיצת הגוף (שאותו מעירים בפעם אחת), אלא צריך עבודה יומיומית, ובכל זמן להזכיר "אני מאמין בה' יתברך באמת ובלב שלם", ואף בשעה שלא עוסקים בתורה צריכים אנו להזכיר זאת.
- ◆ התפילה היא בעצם דרך להתקרבות אל ה', ולא דרך לבקש בקשות מהקב"ה. יכול להיות שהקב"ה שולח דאגות, כדי שהאדם באמת יתפלל.
- ◆ צריכים אנו לצייר את עצמנו עומדים לפני הקב"ה, וזה יעזור לנו, מפני שאנו רגילים לגשמיות.
- ◆ דבר אל הקב"ה בלשון נוכח, אפילו שאינך מביט אל השמים.
- ◆ ישנן עוד דרכים רבות שאתה יכול להתעורר ולהדבק בקב"ה, דרכים אלו יכולים לבוא אליך בפתאומיות מבלי שאתה שם לב לכך.
- ◆ דע שגם הצדיקים הגדולים ביותר, בראשית עבודתם השתמשו בשיטות גשמיות בשביל לקדם את עצמם לדבקות בקב"ה.
- ◆ עכשיו, כשתרגיש בזמנים מסויימים התעלות עצמית, הסתכל על הנמיכות שבה אתה נמצא בדרך כלל, והגד לעצמך שברצונך לשפר זאת, ולקדם את עצמך כך שתהיה במדרגה יותר גבוהה.
- ◆ אך, אל לך לחשוב זאת בזמן התפילה, מפני שאנו צריכים בתפילה להיות עסוקים בתפילה בלבד. לאחר התפילה, כשהנר עוד דולק אצלנו, אנו צריכים לתקן את מעשינו ומידותינו, כך שכאשר נבוא לעשות דבר זה שנית, ניזכר במה שהבטחנו.

- ◆ אל לך לחשוב שתוכל להתעלות בלא עבודה - בשביל להתקדם חובה עלינו לעבוד עבודה תמידית, וכך נתעלה באמת.
- ◆ לדוגמא: כאשר אתה כועס, תחשוב על מחשבות אחרות, ואל תנסה להתמודד עם הכעס ישירות, כי כך זה יקשה עליך יותר.
- ◆ לכל אדם, במצב שדעתו לא נשלטת, עדיין יש משהו שמגביל אותו. כמו בשינה, שהאדם לא נופל ממטתו, כך בשעת כעסו, אדם יכול לשלוט בעצמו במידה מסויימת, למרות שדעתו אינה אתו. וצריך לשפר שליטה זו כדי שיתקדם.
- ◆ שיטת הטיפול בכעס ושנאה כלפי חבר - המכתב המגדף¹.

פרק י"א: התמדת עבודה התמדת בקשה והשקפה מרוממה

- ◆ כבר יודע אתה שהכל תלוי בך, ורק אם תתקן את מידותיך - תתקרב ותתעלה.
- ◆ אחת מהמדרגות בקדושה היא - "ישראל", שאנו צריכים להוציא לפועל את ה"ישראל" שבנו, ואל לנו ליפול, למרות שלא תמיד אנו חיים במצב שאנו נמצאים בשיא. ואנו צריכים לדעת לשמר את אותן שעות השיא, כדי שנוכל לקיים את הדברים שלקחנו על עצמנו, אפילו בשעות השפלות, שבהן אנו נמצאים לעיתים.
- ◆ עניין ההתמדה הוא העיקר, אך אי אפשר להתקשר לעבודה אם לא יבקש אותה תמיד, כמו דוד המלך שביקש מה': "הורני ה' דרכך...²". ולכן גם אנו צריכים תמיד לבקש "הורני ה' דרכך!!!" ולראות את עצמנו אבודים בתוך הגשמיות והשטויות, ומבקשים את הדרך החוצה.
- ◆ כאב הלב והבקשה תלויים בהשקפה שלך, והנך צריך לדעת באיזה מצב אתה נמצא כרגע, כדי שלבך לא יכאב על דברים שאתה לא יכול להשיג. לדוגמא: עשיר שנתרושש, וכל הזמן אומר לעצמו "אני עשיר- למה אין לי כך וכך?". ולא הוא - צריך לשנות ראש, ולהבין שמעתה הוא עני, ולטפל במצבו הנוכחי ולא במה שהוא לא!!
- ◆ אל לנו, כאשר אנו מרגילים את עצמנו למצב כלשהו, לוותר לעצמנו, ומעכשיו להתעצל ולהתמודד רק עם המצב הנוכחי, ללא שאיפה להתקדמות מסויימת. בדיוק ההפך - צריכים אנו לשאוף מעלה להתקדמות, וביחד עם זאת להתמודד עם העוני שבו אנו נמצאים.

---

1. הערת העורך: האדמו"ר מפיאסצינה מייעץ בספר לאדם שכועס על חברו, שיכתוב לחבירו מכתב בו הוא יפרט את כל תלונותיו וטענותיו כנגדו, אך לא ישלח לו את המכתב, ולאחר יום יקרא את המכתב לעצמו, ויבין עד כמה כעסו היה מוגזם, וכך בכל יום ויום לאחר מכן, עד שיתבטל כעסו עליו.

2. הערת העורך: פסוק זה - "הורני ה' דרכך, אהלך באמתך, יחד לבבי ליראה שמך", מצאנו רשום על פתק קטן שצביקה הדביק על שולחנו בישיבה.

פרק זיכרון

- ◆ צריכים אנו שהאמונה תהיה ברורה וחזקה, וזאת אנו משיגים ע"י כך שאפילו בשעות הפנויות שיש לנו, צריכים אנו לחשוב על אמונת ה', ולא לתת לדברים השטותיים להיכנס פנימה, וכך נוכל להאמין בידיעה ברורה ואיתנה.
- ◆ בעבר כל אחד מישראל יכול היה להגיע עד כדי מעלת נבואה לעתים (כגון מנחם ואישתו), ואילו כיום, כדי לעודד בנו ניצוץ קטן של התעוררות, צריכים אנו להתאמץ ולהתייגע.
- ◆ ואנו שפנויים מכל מסחר ועבודה, ותורתנו היא אומנותנו, יכולים אנו להשיב את ישראל אל רום קדושתו.

שחור השבת

איכה ארע בליל שבת
נגזר דינך לשוב לבורא עולם?
איך ארע בליל צח
התבוססת בדמך הזך?

הופתעת, נרצחת,
נפלת, מלמלת, לחשת.....

ופרכוס יגונך נכנע ונדם,
ומלמול בכיך נגמר ותם.
עיניך הכחולות היו בוהות ותוהות,
וידיך השזופות היו פרושות מחכות.

ליבך הטוב, שתק נאלם,
בחיוך חרישי שבת לבורא עולם.
ורק האמת במרום בני,
אחכה ואבכה בחיקך בני.

בני יקירי

צביקה, בני יקירי אהובי,
איך נגמרת לי?
ילד פרח שלי,
איך נטבחת לי

יפה נפש, בן שלי
כולך טוהר ילד שלי.
איך נגמרת פתאום?
ואין חיי עוד כתמול שלשום.

על קברך בני

פה אני ניצבת
ועליך מצבת,
האבן שותקת
האדמה מחבקת.

בין רגבי ההרים טל משכים
ובבוקר גוונים,
צפור על אבן מזמרת,
זהובה השמש - יוקדת.

לעת ערב עצבת
רוח בצמרות העצים נושבת,
עומדת, נושאת עיניים לגבעות
רוויה בזכרונות,

עיני בני, הלומות כאב
נזכרת שתמיד אמרת: "איני כואב"
"איני עייף" - אמרת
להספיק - מיהרת

עכשיו אתה נח בשלווה,
מצאת מנוחה נכונה,
עמוק באדמה
פרח ינבוט מדמעה.

הרב יובל ואדעי

הספר בשלושים

אני רוצה לקרוא בפניכם דברים שאמר צביקה במסיבת חנוכה של השיעור כאן בישיבה. המשימה שעמדה בפני כולם, היתה לשאת דברים על הסביבון; צביקה קרא סיפור ידוע, על פו וחזרזיר שהסתובבו סביב עצמם, ולאחריו אמר את הדברים הבאים:

"מה קרה לפו וחזרזיר? הסתובבו סביב עצמם. ממה נבעה הטעות? הם יצאו ללא מטרה, לרדוף אחרי משהו לא ידוע, וגילו שהם רודפים אחרי עצמם. התרבות המערבית פיתחה את הרדיפה אחר המותרות - אדם קונה משהו, וכבר הוא רודף אחר משהו אחר, הוא מוקף גירויים והמצאות חדשות, לעולם אינו שבע, ורודף אחר הדברים הפחות אמיתיים בחיים. בעצם אותם חיים הם ממש כמו סביבון - מסתובבים סביב עצמם כל הזמן. אנו מתחילים וצוברים מהירות - כסף, רכוש וכבוד, אך לבסוף אנו מתחילים להאט ולהתמוטט - פשיטת רגל. לכן יש לנו צורך למצוא לעצמנו מטרה בחיים, על מנת שנוכל לשאוף לנקודה כלשהי, שלא נסתובב סביב עצמנו בחיים".

המהירות של התרבות המערבית נגדה לחלוטין את האישיות של צביקה. אני מסוגל לתאר לעצמי את צביקה יושב על כביש גהה ומנגן על הגיטרה איזה שיר.

כשכותבים סיכום, המטרה היא לגעת בנקודות המרכזיות של מה שמסכמים. כשצביקה סיכם את פרק ב' בחובת התלמידים, הוא הדגיש לעצמו לא רק את הדברים המרכזיים האמורים בספר, אלא גם, ובעיקר, את הדברים שנוגעים אליו אישית. וכך, כחלק מהסיכום של פרק זה, הוא כותב: "להתגבר בקימה בבוקר, ולחשוב על האחריות שמונחת עלינו". כשקראתי את הסיכום שלו על פרק זה, וזה היה מיד לאחר שקראתי את הפרק, תהיתי איפה בכלל היה כתוב על התגברות בקימה בבוקר. אבל בשבילו זה היה רלוונטי, ולכן את זה הוא ראה בפרק.

אני זוכר שבשלב מסויים שוחחנו בביתי על נושא מסויים. אמרתי לו שאני תוהה מה אפשר לעשות בעניין. את מה שהוא אמר לי, אני אומר במילים מהסיכום שלו על "חובת התלמידים", שהתאים לו והשפיע כל כך על אישיותו:

"המשנה אומרת - בן ארבעים לבינה, בן חמישים לעצה. מכאן אנו רואים, שיש הבדל בין התקופות בחיים, ואדם לא יכול להקדים את המאוחר. הדברים שהוא רוכש, באים עם הזמן". הוא אמר לי שהוא מודע לעניין ושהוא עובד על זה, ושזה יבוא עם הזמן. אני בדרך כלל לא נרגע כשאומרים לי דבר כזה, אבל צביקה הצליח לגרום לי לתחושת בטחון; הבנתי שעומד לפני אדם שיודע ומודע למה שהוא עושה.

אני רוצה לסיים בשורות האחרונות בספר "חובת התלמידים", ובשורה האחרונה של הסיכום של צביקה, שמדברת על אותה המטרה שמציב האדמ"ר מפיאסצ'נה, ומציב צביקה בפנינו: "ומעתה תלמידים ותיקים, לכו וכבשו את העולם לאביכם מלך הכבוד" ודברי צביקה: "ומעכשיו צריכים אנו לצאת אל העולם, ולכבוש אותו בשביל הקב"ה".

אני קצת שקט באופיי, אבל אתגבר מרוחו של צביקה, ואומר את הדברים כפי שהוא היה אומר אותם עכשיו:

"קדימה - הסתער".

עדיאל איש שלום

"...תגיד לי אתה, מה עושים עם חבר שכמותך?

מה עושים עם מותך? עם זכרון היותך? ועם השכחה?..."

על ימין ועל שמאל, כמעט בכל דבר בישיבה, אתה רואה פריט דומם, דומם מאוד, שאם תתמקד בו לרגע קט ותעצור ממרוצך, הוא יחזיר אותך שנה אחורה. אל אותה שבת, אל אותו מוצאי שבת, אל אותו שבוע,

אל כל מה שהיה אחריו ואל כל מה שהיה לפניו.

אל כל מה שהיה לפניו? האם הוא מחזיר אותי לשם? אני לא מצליח לעמוד שם. איפה אני? לא פה לא שם. האם אני נמצא במציאות? הכל כל כך מעורבל.

פעמים רבות בחיי שמעתי, שאדם שעבר תאונה קשה, או קיבל מכה רצינית, מאבד את זכרונו ומתחיל מחדש. כאילו שלחצו עליו RESET. האם זה מה שקורה לי? למה אני לא זוכר כלום?

צביקה, ארבע שנים הייתי אתך בכיתה. למדנו יחד, טיילנו יחד, אכלנו, צחקנו, שיחקנו. איפה אתה בזכרון שלי? אני לא מצליח לדמיין אותך. אתה זוכר שניגננו יחד ליד ביתן התזמורת באושוויץ, בתור יהודים גאים מארץ ישראל? ואיך שכל הגויים הסתכלו ועיניהם מלאו דמעות? ובאוהו רבי אלימלך מליז'נסק?

ובחודש אדר, בחשמונאים, שיצאנו עם כל הכיתות אל הגנים לשמח את הילדים? תמיד היית בסביבה. תמיד שמח. תמיד צוחק ברוחב.

אפילו כשכל החברה ממגמת מחשבים עזבו אחד אחד, אתה תמיד נשארת.

איפה אתה עכשיו??? מדוע זה עכשיו עינינו הן המלאות דמעות???

אני יושב על המיטה ומדפדף באלבום, רואה תמונות של כל החברה מכיתה ט', י', י"א וי"ב. הנה אני בתמונה, והנה גם אתה.

והנה אני גם פה במציאות בעתניאל והנה גם אתה... לא __ __ אתה לא פה.

נו, צביקה, איפה אתה?

בתמונה יש חיוך גדול, אבל אני לא מצליח לקשר אותו לאיפה שהוא.

המוות הזה... הוא מחק לי הכל.

כל אדם שאי פעם הכרתי ונפטר או נרצח, מחוק לי. אני לא מצליח להיזכר בו. לא מצליח לדמיין אותו. לא מצליח לזכור דברים שעשינו יחד, למרות שהיו הרבה כאלה. איך מתמודדים עם אבדן, כשאינן אפילו את האפשרות להתרפק על העבר? כי פשוט לא זוכרים אותו?

פרק זיכרון

בתורה, בתרבות ובמסורת היהודית, תופס הזכרון מקום רציני. פעולות רבות, אנו עושים כדי להנציח את הזכרון, לשמר את העבר ולחיות אותו. פעולות רבות, אנו עושים "זכר ליציאת מצרים", או "זכר למעשה בראשית". למה? מה בעצם יש באותו זכרון, שנותן את המשמעות החזקה כל כך לדברים, ושמצליח לשמר אותם? מהו בכלל הזיכרון? כיצד הוא פועל? זאת אני לא יודע. אני גם לא יודע מוות מהו. לא פגשתי בו פנים בפנים. לא יצא לי להתעמת איתו. אולי אני מפחד ממנו, או אולי אני כועס עליו. הוא מוחק אותי והוא מוחק אותם. בכוחו של הזכרון להחיות את העבר. להחזיר את שנגמר. אני יודע שיש דברים שאנו זוכרים ויש דברים שלא.

אולי יום אחד עוד אזכר...

נעם בהגון הי"ד

נעם בהגון הי"ד

ישנו מצב מוזר, שבו אני לא מצליח למצוא את היחס הנכון בין המצב במדינה, שנהרגים מידי יום ביומו אנשים, לבין המצב שבו גם לי ישנה צרה. אנו נכנסים למצב של אדישות, כאשר כל יום נהרגים אנשים, ולא מדובר פה בדברים קטנים, אלא בדם, בנפש, במשפחות שלמות שנהרסות, במדינה שלמה שלא מתפקדת כדי למנוע זאת - שומעים ועוברים הלאה. כל אדם שנהרג - משפחה שלמה נהרסת. כל אדם שנהרג - המדינה כולה נהרסת. אני לא מצליח למצוא את היחס הנכון בין צרת עם ישראל בארץ ישראל לבין צרתי שלי, של משפחתי. אולי אם נצליח להפנים את זה שגדי (גיס) איתנו בכל שלב, אך הוא לא נראה, נוכל לבכות ולהתאבל, ולא להיות אדישים כלפי כל דם שנשפך בארצנו, וכך גם לנסות ולהשפיע יותר ולנסות לתקן.

המשפחה

נעם יקירנו, נולד בד' באב תשמ"ב, בעיר בני ברק. גדילתו וחינוכו העיקרי עברו באלקנה, שם החל את לימודיו בכיתה א'. בכיתה ז' עבר למכינה התורנית קרית הרצוג שבכפר סבא. לאחר שסיים שם שלוש שנות לימוד, עבר בכיתה ט', על פי בחירתו, ללמוד בישיבה התיכונית בחיספין, ולמרות המרחק מאלקנה הסכמנו עם בחירתו זו. התקדמותו בלימודים וביראת שמים ניכרה החל מכיתה י"א, וזאת מבלי לקפח את חוויות הילדות, שגם אותן מילא כראוי, בטיולים ברחבי הארץ ובמעשי שובבות.

עם גדילתו בתורה, ובסיום לימודיו בישיבת חיספין, החליט להצטרף לישיבת ההסדר בעתניאל. עקב דאגתנו בשל המצב הבטחוני שהלך והתערער, הוא התחייב לעמוד בקשר טלפוני יומי עם הבית. כך נהג, כפי שעמד בכל ההתחייבויות האחרות שנטל על עצמו.

נעם היה ילד רגיש מאוד לצרכי הזולת, החל בנו - הוריו, סבו וסבתו, אחיו, חבריו, רבותיו ומוריו, ועד להתנדבותו במסגרת "אילך". תמיד הוסיף מהתלהבותו האישית, כדי להרגיש שאת המצווה (ולא רק הציווי) הוא עושה מתוך שמחה. בכל פעילות כזו נכנס בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, מכיוון שראה בכל פעילות כזו חיזוק של עבודת ה' שלו. בישיבת עתניאל התמקד בטיפוח עבודת ה' בשטחי חיים שונים, ובלמידה מתוך זוויות ראייה שונות.

בחודש שבט תשס"ב עברנו יחד אסון משפחתי, כאשר חתננו גד פינשטט ז"ל נהרג בתאונת דרכים קשה בצומת נשר שלייד רמלה. נעם ספג מהלומה רצינית מהריגתו של גיסו האהוב, דבר שבא לידי ביטוי גם במכתביו וברישומיו, שנמצאו רק לאחר נפילתו.

לאחר האסון של התאונה המחרידה, הקפיד נעם לחלק את זמנו בין בית אחותו אפרת וילדיה, ביתנו, והישיבה שהיתה כה יקרה לו. הוא הרבה בפעילויות מגוונות עם ארבעת אחייניו, ושימש להם כאח בוגר למשחקים, להשתובבויות ולשיחות. תמיד חיכו לבואו, עד שהאחיין הקטן, בן שנתיים בלבד, פיתח אמירה קבועה בכל נקישה בדלת: "נעם בא". כיום הוא יודע לומר: "אבא בשמים", "נעם בשמים".

לחיל השריון הגיע נעם בחודש ניסן תשס"ב, ועבר בו את כל האימונים מתוך אהבה ושמחה, כנדרש להכשרתו כתותחן בטנק.

בשבת קודש פרשת "תצוה" תשס"ג, עלה הטנק בו שירת על מטען רב עוצמה, ליד דוגית שבחבל עזה; בפעילות מבצעית זו נהרגו נועם ושלושת חבריו לצוות הטנק. הותיר הורים - חנה ובני, שני אחים - יוסי ומירון, ואחות - אפרת.

לאחר מותו של נעם, מצאנו בין טפריו מכתבים שכתב "אל עצמו", ובהם הוא הרבה להביע את דעתו על תיקון מידותיו הפרטיות כחלק מן הגאולה הכללית ההולכת ומתקרבת לעם ישראל קמעא קמעא, וכי זו תהיה תרומתו לקירובה המהיר יותר, "בעיתה אחישנה". במכתביו אלו, נעם מציג את התלבטותיו, בין החשיבות של השירות בצבא וההשפעה הרוחנית שלו מבפנים, מול הטענת מצבריו הרוחניים בישיבה, ועל יחס הזמן שצריך להקדיש לכל אחד מתחומי חיים אלו. כך ראה נעם את קידוש השם בחייו, וכך הגשים גם במותו.

הסוגיה האחרונה שלמד בחופשה מהצבא, נמצאה בקובץ המחשב שלו - "ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך ובכל נפשך", כשבכל מקום הדגיש את המשפט "אפילו הוא נוטל את נפשך"; כחלק מאמונתו ותפיסת עולמו של ר' עקיבא, שאמר: "כל ימי הייתי מצטער, מתי תגיע מצווה זו לידי ואקיימנה".

כיום אנו: הוריו, סבא וסבתא, אחיו, אחותו ואחייניו, יחד עם רבותיו וחבריו, אבלים וכואבים מאוד את הסתלקותו הפתאומית, שקטעה את שירת חייו ושאיפותיו העתידיות שהיו כה גבוהות; ואצלנו נוצר חלל גדול, שנוכל למלאו קמעא, במילוי צוואתו ומורשתו של נעם הי"ד - להמשיך בדרכיו בקירוב ביאת משיח צדקנו.

הרב נריה מנצור

אוהבו של מלך הספד ליום השלושים

כך סח אליהו הנביא:

למה בית ישראל דומין בעולם הזה, אצל אביהם שבשמים?

למלך בשד ודם, שיש לו בנים ועבדים הרבה. עמר ובנה בתים הרבה, ופלטרין הרבה, ומישרים הרבה שאין להם סוף. העלה המלך רבר על דעתו, ואמר: אצרוף את עבדי ואת בני, מי הוא שאוהבני וירא ממני, ומי שירא ממני ואינו אוהב אותי. מה עושה המלך? עומד ובונה מבוי שהוא ד' אמות על ד' אמות, ועושה בתוכו חצר שהוא ד' טפחים על ד' טפחים, ועושה בתוכו פשפש קטן שהוא יוצא למישרים גדולים, להקביל מתוך הפשפש קטן פניו של המלך. ובני המלך ועבדיו באים ועומדים בחצר ובמבוי. והמלך יודע בדעתו מי אוהבו וירא ממנו, ומי שירא ממנו ואינו אוהבו. האוהב והירא מן המלך – מצער גופו ונכנס בפשפש קטן שהוא יוצא למישרים גדולים להקביל פני המלך, והירא מן המלך ואינו אוהבו – עומד בחצר ובמבוי ואינו מצער גופו לכנוס בפשפש קטן.

(תדא"ר פרק טז)

נעם היה מאוהביו של מלך. ידע המלך שנעם אוהבו. כי נעם נכנס למבוי, נכנס לחצר, נכנס לפשפש הקטן.

נעם נכנס למבוי - דרך ארץ שקדמה לתורה. נעם היה בעל מידות. ההופעה שלו ביטאה חן, נעימות, אהבה ורגישות לזולת. בשבתות אחרי ה"עונג שבת" בביתי, נעם מסדר את השולחן, מחזיר כל דבר למקומו. במוצאי שבתות כשהיה "מלווה מלכה", שוב נעם מסדר, מארגן, מבקש לשטוף את הבית. "במה צריך לעזור?", "מה צריך לארגן?" - שאלות של שגרה אצלו. היה דואג לשלומי, מתעניין "מה נשמע?". בביקור האחרון שבקרתי אותו ואת חבריו בצבא, ניגש אלי ואמר "תודה רבה על הביקור". ראית אדם שיודע להעריך, להכיר תודה. לנעם היו הרבה חברים. היה אוהב את הבריות ומשמחן. כל שרוח הבריות נוחה הימנו - רוח המקום נוחה הימנו. ראה המלך את נעם נכנס למבוי.

אבל נעם לא הסתפק במבוי, נעם נכנס גם לחצר - לחצרות בית ה', ללימוד הקודש, הפנימי יותר מן המבוי. נעם עמל ויגע ללמוד את התורה. בלימוד המשנה והגמרא התמיד סוגיה אחר סוגיה - לברר, ללבן, להבהיר. ב"סדרים" ובשיעורים ראיתי את העינים הנבונות, הרוצות לדעת, לדקדק בכל פרט. אחר הצהרים היה יושב ומסכם את הסוגיה לפרטיה. חוזר על מה שלמד בבוקר. לא

היה עוזב את הסוגיה, עד שהבין כל דבר לאשורו. בתקופה שלנו, שיש שאיפה אל הקודש הכללי, ישנו קושי מיוחד לנשמות הגדולות להתעסק בפרטי התורה. אבל נעם הבין את החשיבות של הפרטים, הבין שרק פרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול. ולכן שם לילות כימים לברר את המשנה, הגמרא, הראשונים והאחרונים, ולהעמיד דבר דבור על אופניו.

על גבי עולם ההלכה, בנה נעם את עולם האמונה. לנעם היו השגות גדולות באמונה. נעם זכה להבין לא רק את תורת האמונה הנגלית, אלא גם את התורה הכמוסה, היונקת מיין המשומר לצדיקים העליונים. בסיכומים של נעם על השיעורים שלמד, ראית שנעם היה מחובר לדברים הצפונים, שצריך לב רחב להבינם. אשריך שזכית לכך, נעם. עכשיו נעם לוגם מן היין הזה בהיכלו של משיח. ראה המלך את נעם נכנס לחצר.

אך גם בחצר לא הסתפק נעם - נעם נכנס לפשפש הקטן. אותו פשפש שדרכו נדחקים רק אוהביו של המלך, כדי להקביל את פני מלכם-אוהבם. אותו פשפש קטן שנדחקו בו אברהם ויצחק, אותו פשפש קטן שנדחקו בו רבי עקיבא ושאר עשרת הרוגי מלכות. "כי מבחן האהבה - בשעת הדוחק והצרה" (מסילת ישרים בבאור מידת החסידות). דבר זה מתאים רק לגדולי אוהביו של המלך. והמלך שולח ידו אל הפשפש הקטן, ולוקח אותם באהבה אליו - "דודי שלח ידו מן החור, ומעי המו עליר" (שיר השירים ה' ד). כל העולם כולו לא נועד אלא בשביל הגשר הצר מאד הזה. החיים מקבלים את משמעותם דוקא מתוך יום הצרה - "יענך ה' ביום צרה".

צריך לדעת, שמאחורי הפשפש הקטן ישנם מרחבים גדולים. "ענני במרחב י-ה". נעם יושב עכשיו בבית המדרש הגדול של הקב"ה, יחד עם הצדיקים היושבים לפני ה'. והקב"ה אומר לצדיקים: "אני הוא שנמסרתם למיתה עלי, ואני הוא שנהרגתם עלי, לכן תהיו אתם כמוני - מה אני חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, כך תהיו אתם חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים" (ע"פ תנא דבי אליהו רבה פרק יג).

זה הוא נעם, וזו היא מגמתו. ואנחנו חיים את נעם זה. נעם חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים. "גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור" (סוטה לא א). מעשי האמונה של נעם תלויים לאלפים דור. נעם זה לא דבר שהיה ונגמר - נעם חי בתוכנו, נעם השאיר לנו צו. "צר" זה חיבור לדורות, "צר" מלשון צוותא. ע"י הצו אנחנו מרגישים בצוותא עם נעם. אנחנו נשתדל להבין את הענין הזה של הפשפש הקטן היוצא למרחבים גדולים. כיצד הקב"ה תלה את כל גודל האמונה וכוחות החיים שבדורנו, דוקא בייסורים גדולים, בעתות הצרה, במוות, בשכול. נשתדל לעלות למקום כזה, שבו אין הבדל בין ארור המן לברוך מרדכי, ששם גם החיים וגם המוות מצטרפים לחשבון גדול של אמונה. יחד עם הבכי והכאב הגדול על האובדן, נהיה מלאי אמונה ושמחה, ולא נראה את זה כסתירה. זהו הצו שהשאיר לנו נעם. נעם, אנחנו מבטיחים לך שלא נשכח אותך. צדיק זכרונו לברכה, יהי זכרך ברוך.

ישי שכטר

נעם - כשאני עוצם את עיני ודמותך צפה מולי,
הלב מתמלא באהבה שהיתה בך.
היית אדם אוהב,
אדם שבליבו יכולת להכיל המון,
להכיל ואף לעטוף, לאהוב מאוד.
הדאגה, האכפתיות, הרצון לתת,
עד כדי שלך כמעט ולא נשאר דבר מלבד השמחה שנתת,
כולם נובעים מהחום והאהבה שהיתה בך.
כדברי הרב קוק: "האהבה צריכה שתהיה בלב לכל"

הרב משה אגוזי

נעם בהגון ("באגי") - דברים לזכרו

נעם יקירי - אני מדבר אליך ישירות, מאחר והיכרותי העמוקה איתך לימדה אותי, שחיבורך אל התורה והמצוות הוא חיבור של חיים, אותנטיות, בחינה של רוח הקודש. כל מאוויך היו תמיד להדבק בבורא ובתורתו, באהבה רבה ובמסירות עצומה.

אני מדבר איתך ולא עליך, כי אתה חי. הדבק ברוח אינו מת, אלא מסתתר בחביון החיים, נעלם מעיניהם הטרטוטות של בני החלוף. במהותך היית שומע, כולך אוזן. לא שומע במובן הטכני, אלא במובן הישראלי - שמע ישראל. ידעת כי לימוד התורה - ראשיתו הקשבה והתבטלות, ואחריתו יצירה והתפתחות.

נעם יקירי, הקרבת את נפשך למען כל עם ישראל שכה אהבת. שאלת בעקביות וללא לאות לתכלית האדם בעולמו. בשביל מה אנו פה? בשביל מה אנו חיים? - זו היתה שאלת חיך. תמיד ביקשת משמעות לחיים. האדם מתפתח, ובצעדים עקביים מעצב הוא את תשובתו ההיסטורית לשאלת ה"אִיָּה" של הקב"ה. ההתפתחות העולמית היא באדם, ואיתו ובזכותו מתעלה כל העולם.

נעם יקירי, אני רואה את חיוךך המבין מתפשט על פניך, ומאיר אותי ואת כל מי שהרביץ בך תורה ודעת. הקמטים שבמצחך היו למשטח מאיר, ולחיך מתחו את שפתותיך לכדי חיוך מלא הבנה ומשמעות. היית כובש. כובש שלא סערת קרב בגרונו, אלא קול דממה דקה, הנעטפת בפנים מאירות, מקרינות, מחייכות, מלאות אהבה וטוב. כמה טוב היית. כמה אהבה היתה בך לכולם, שאותם כבשת בנועם ובאמונה גדולה. אהבת את העולם כמו שהוא. מהו סוד המעיין שממנו דלית מלא חופניים אהבה? - זה רוח האלוקים שמתנגנת באישיותך, זה פרי הכיבוש, אורו של הבורא הממלא את העולם. ואתה בחכמתך האנושית והישראלית, השכלת לבנות כלים להכלת אור יקרות זה.

"ולגר תמיד אקח לי את אש העקידה" - כל חיך, נעם, באו לידי מיצוי ברגע האחרון של חיך. נעקדת על המזבח, ושלא כיצחק אבינו, עלית באש. הקרבת עצמך על גבי המזבח, ואפרך צבור עליו ממש. נעם - תכלית הקרבת הקרבן היא היותנו מתקרבים אל הבורא, ואתה, כל חיך הקרבת, ולבסוף הקרבת את כל חיך. סופך, הוא סיכום תמציתי לכל מחרוזת חיך.

נעם יקירי, נלקחת מאיתנו בשבת קודש פרשת "תצוה" - פרשת המשכן. לבנות משכן אפשר רק אם אדם מקריב את עצמו, שם את עצמו בצד, מחוץ לעניין, רואה את טובת העניין ולא את טובתו שלו. כל מעשיך, אלו הדתיים ואלו האישיים והלאומיים, היו מתוך הקרבה, שבאה ממקום של חופש ובחירה, ונעה אל עבר יעדיה בכח הנעם והשמחה. לכל פרט ולכל דבר נתת משמעות. הכל היה חשוב בעיניך, ואת הכל אהבת. נעם - לא דברת על אמונה, אלא האמנת; לא

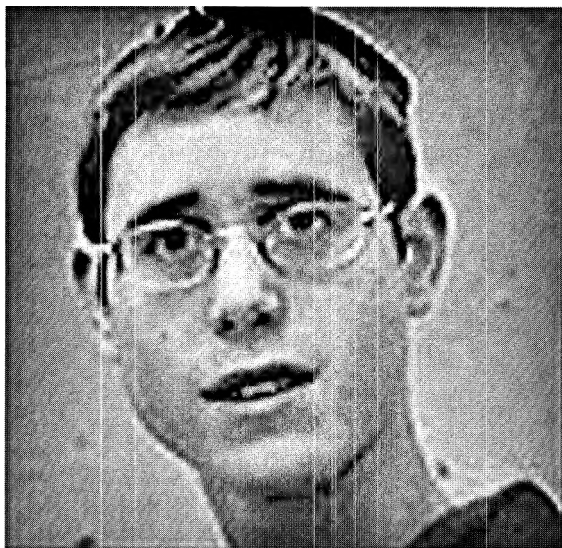
גולות יג

דברת על משפחה וכיבוד הורים וסבים, אלא היית אח, דוד, בן ונכד; לא דברת על לימוד תורה, אלא היית תורה מהלכת; לא דברת על החיים, אלא חיית אותם.
כל אדם שבא במחיצתך, חש כי הוא נמצא במקום אחר; חש כי הוא נדרש לדבר אחרת; חש כי הוא דבק בך ואוהבך.

אוהב אותך

הרב משה אגוזי

ראש ישיבת חיספין

יהודה במברגר הי"ד

מתוך כתביו

בר המצוה של יהודה היתה בשבת פרשת "לך לך", תשנ"ו. במוצאי השבת נערכה מסיבת בר המצוה, במועדון הישוב בקרני שומרון. במהלך המסיבה התקבלה הידיעה על הרצח של ראש הממשלה יצחק רבין ז"ל. את מחשבותיו בעקבות אותו הלילה, העלה יהודה על הכתב לאחר שבוע.

בס"ד היום מוצאי שבת בתאריך י"ח חשוון תשנ"ו 11/11/95 ששה ימים לאחר הרצח של ראש ממשלתנו, שר הביטחון, הרמטכ"ל לשעבר, יצחק רבין ז"ל, אני יהודה במברגר כותב: לדעתי לא צריך היה להיות מה שקרה, וחבל שזה קרה. זה שהגענו לקיטוב הזה בין ימין לשמאל, זה מראה שעם ישראל מפורד ומפורר, וצריך לעשות הכל לאחדו. אין לי אומנם כרגע דברים לאחדו, אך אולי יהיה לי בהמשך...

הרצח הזה מראה שהגענו למצב שהיינו בו בימי בית שני - כל אחד הרג את השני... יש לדעתי לאחד את עם ישראל, להפסיק את ההסתות בימין ובשמאל. גם בימין - יש להפסיק לומר סתם על יהודי "רוצח", "בוגד", בלי שום ראיות לכך... עוד חס וחלילה תפרוץ מלחמת אחים, והמצב ימשיך להתדרדר. ואם לא נתפוס את עצמנו בידיים, אז ניגמר ונדעך לאט לאט. אילו יכולתי הייתי רץ ברחוב וקורא: "הפסיקו עם זה, הפסיקו!".

דברים שכתב בתקופת הלימודים בישיבה

זכרתי לך חסד נעורייך... לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה

(ירמיהו ב', ב')

"אני מבין כעת את הפסוק, את הימצאותו של הקב"ה עלי אדמות, יש הקב"ה בעולם. הפסוק מדבר על ימינו. אחרי 2,000 שנה אומר לנו הקב"ה - אני זוכר לכתכם במדבר. הגלות היתה 2,000 שנה. לא עזבתם אותי 2,000 שנה! וזה לא כמו המדבר בסיני, אלא מדבר שהגויים מציקים לנו והורגים בנו, ולא יורד לנו מן מן השמיים, אלא עונש ופרעות, ונראה כאילו הנוצרים או המוסלמים צודקים ולא אנחנו. פרעות היו לנו, "אוי מה היה לנו?" - קינות רבות נכתבו, וזו אחת מהן, "אוי, אוי ה' מה היה לנו, מה היה לנו" - מה היה לנו?! שואה, ופרעות ת"ח ות"ט, ופרעות תתנ"ו, והשפלות וביזויים. ובכל זאת יש עם יהודי, ויש יהודים מאמינים. למרות גל הצרות הנוראות שנחתו עלינו, נשארנו באמונתנו, והראיה - שיש עם יהודי. ואלו האנשים הבלתי

מתפשרים, שלא היו מוכנים לשמוע דבר מלבד אמת התורה, דבר ה' בעולם - הם מיעוט, משום שהרוב אבדו לבלי שוב, ולא החזיקו מעמד במדבר הגלות. וזה מה שנאמר: "לכתך אחרי במדבר, בארץ לא זרועה". ואני חושב ומתפלל: זכור לנו ה', שאנו - גם אם אנו חוטאים - אנו הבודדים שנשארנו נאמנים לך, וזכור לנו "לכתך אחרי במדבר, בארץ לא זרועה". ואני מתאר לעצמי את כל מה שעוד יהיה לנו... "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", והכל בזכות הבכי שלנו בכל הדורות - "זכרתי לך חסד נעוריך".

מתוך דברים שכתב במחברתו, ז' כסלו תשס"ג

"...כל עולמנו הדתי בנוי על הנשמה - לדבוק בו, בקודשא בריך הוא. הדבר הזה הלך והתעצם במיוחד מאז שהגעתי לישיבה - להתבטל בפניו, להגיע לקדושה. וזה לא רק קדושת ארץ ישראל, שעליה אתה אמור להקריב את חייך, (אלא גם) קדושת עם ישראל, שבשביל זה אתה מוכרח להקריב את חייך הגשמיים..."

המשפחה

יהודה בן אביגיל וצבי, נולד ביום ז' בחשוון תשמ"ג בירושלים. בן בכור להוריו, אח לגילה, רעיה, עטרת, שמעון, אביה ויעקב. כשהיה בן שלוש וחצי, עברה המשפחה לקרני שומרון.

יהודה למד במוסדות החינוך שבקרני שומרון: בגן הילדים, בית הספר "משואה", ובישיבה התיכונית - "ישיבת השומרון", אותה סיים בהצטיינות יתרה. יהודה היה חניך בסניף תנועת 'בני עקיבא' ביישוב, עבר קורס מגיש עזרה ראשונה והתנדב בתחנת מד"א המקומית. בתקופת התיכון היה יהודה שותף לפרוייקט התנדבותי, שבמסגרתו סייע לנערים מוגבלים שכלית ששהו בכפר נחמן ברעננה.

כשסיים את הישיבה התיכונית, החל ללמוד בישיבת ההסדר ב"עתניאל", שם הספיק ללמוד במשך שנה וחצי.

יהודה היה בחור בעל מידות, תלמיד מצטיין ותלמיד חכם. בחור עם עולם פנימי עשיר, שהיה מוכן בכל עת לעזור לחברים ולהתנדב. יהודה היה חבר שלא כעס, לא פגע, והיה איש אמת שפנימיותו וחיצוניותו שווים. ליהודה היו תחביבים רבים, כמו עולם המחשב, איסוף בולים, וקריאת ספרים רבים ומגוונים.

יהודה התחיל מספר חודשים לפני מותו. לאחר מותו הוענקה לו דרגת רב"ט. הובא לקבורה בטקס צבאי, ונטמן בחלקה הצבאית שבבית העלמין בקרני שומרון.

תורתו בעתניאל

לקראת סיום לימודיו בישיבה התיכונית, חיפש יהודה מקום תורה, בו תכנן להמשיך ללמוד גם לאחר סיום תקופת ה'הסדר'. מקום שאופיו התורני-רוחני יתאים לו. יהודה התעניין מאוד בנושאי אמונה, הסטוריה, סוגיות פילוסופיות; בישיבת עתניאל מצא את שחשקה נפשו.

כמגדלור מאיר מתנשא ומזדקר בית המדרש בעתניאל. כשנשאל יהודה על משמעות צורת המבנה, הסביר: גג בית המדרש דומה לספרים פתוחים, בורא עולם המביט על בניו היושבים ולומדים, רואה את ספרי הקודש פתוחים. צורת הישיבה של לומדי בית המדרש, בקשת עגולה, דומה לאופן ישיבת הסנהדרין, ול"כרם ביבנה" של רבן יוחנן בן זכאי.

יהודה חיפש בלימודו מבנה אמיתי ופשוט של הסוגיה. השתדל והתאמץ לסדר את הסוגיה באופן ברור ונהיר, ערך טבלאות. שאף להגדרה ברורה של "מה נאמר", שהיא המפתח להבנת ה"למה נאמר". ראש הישיבה הרב ראם הכהן שליט"א, ציין שליהודה היתה ישרות פשוטה ותמימה.

ניתוח הסוגיות והבנתם על ידו, היתה מתוך גישה זו ללימוד. ראש הישיבה הרב קלמנזון שליט"א, בהספידו את יהודה, הדגיש, כי יהודה היה "קוצקר" – הולך לאורו של הרבי מקוצק – עליו מסופר, כי כשחזר לבקר בעיירת הולדתו לאחר שנים רבות, פקד דווקא את רבו שלימדו א' – ב', שהרי זה היה בוודאי לימוד אמיתי.

יהודה התעניין בתחומי לימוד נוספים: תולדות עם ישראל, זרמים ביהדות, חסידות, עולם הניגון. בשבתות האחרונות בהם ביקר בביתו, עסק רבות עם אביו בסוגיית הציונות הדתית לעומת הזרם החרדי, מתוך רצון להבין את יסודות השיטה על פיה הוא נוהג, מקורותיה והרעיונות המרכזיים המנחים אותה. כחלק מהתכוננותו לגיוס, הוא בירר ולמד את הסוגיות הקשורות בכך, כדי להתגייס מתוך הבנה מוחלטת של תפקידו ומטרותיו. בכך קיים גם בלימודו את הציווי "בכל דרכיך דעהו"; זאת, בנוסף ליישום הפסוק באורחות חייו הצנועים. הלימוד היה חלק מרכזי וחשוב בחייו של יהודה. הצורך והסקרנות להשכיל, להבין, ללמוד ולדעת, היו טבועים באישיותו, והקרינו על סביבתו, משפחתו וחבריו. בקיאותו הרבה בתחומים מגוונים הפתיעה לעיתים אף את מכיריו, ושימשה דוגמא ומופת לאחיו ואחיותיו. הסתלקותו מעימנו יצרה חלל, והותירה עצב עמוק במשפחתו ובידידיו הרבים.

הרב שמואל אריאל

קול דממה דקה דברים שנאמרו ביום השלושים

יהודה - היית בחור נעים הליכות, שקט ועדין. מאד התרחקת מהתבלטות כלשהי. בחודש שעבר מאז הרצח, דיברנו עליך כמובן הרבה מאד. הרבה מאלה שדיברתי אתם עליך, הרגישו את אותה התחושה - שרק עכשיו אנחנו מתחילים להכיר אותך באמת, מתוך מה ששמענו בהספדים, בשבעה, ומן החברים הקרובים, שאיתם היית פתוח. האחרים, ראו בעיקר את החיוך, והשתיקה.

חז"ל אומרים, בבראשית רבה:

אומרים לאילני מאכל, למה אין קולכם הולך? אמרו להם: אין אנו צריכין, פירותינו מעידין עלינו. אומרים לאילני סרק, למה קולכם הולך? אמרו להם: הלאי נשמע קולינו ונראה.

כזה היית, יהודה - עץ עושה פרי, אדם בעל אישיות עצמית ועולם פנימי, ומתוך כך לא היה לך צורך להשמיע את קולך כלפי חוץ.

כך היה גם בשיעורים, בגמרא ובאמונה - היית יושב בשקט ומקשיב, לעתים רחוקות השמעת את קולך, לשאול שאלה או להעיר הערה. אך לאחר הרצח, כשפורסמו הדברים שכתבת לעצמך מן הלימוד, ניכר בהם הקשב הפנימי שלך, החיבור האמיתי שלך עם מה ששמעת בשיעור. בדברים שכתבת יש לא רק סיכום בהיר - דבר שגם הוא אינו מובן מאליו, כידוע - אלא גם תוספות משמעותיות, זוויות ראייה נוספות משלך, האמירה הייחודית שלך סביב נושא השיעור. וכדברי המשנה במסכת אבות, המונה בין ארבעים ושמונה המידות שהתורה נקנית בהן: "שומע - ומוסיף".

ברצוני להביא דוגמא, שדיברה אלי במיוחד. בין הקבצים שהשארתי, נמצא קובץ, משיעור על תקיעת שופר של ראש השנה. גם קובץ זה, כותרתו היא "סיכום", אך יש בו תוספות משמעותיות, מעבר למה שנאמר בשיעור. וככל שקראתי שוב ושוב את הדברים, הרגשתי כיצד הדברים שהוספת משלך, מתאימים לאישיותך, לדברים שהטרידו אותך, כפי שראינו גם בדברים אחרים שפורסמו. וגם - לצערנו, הדברים מקבלים מימד חדש ונורא, לאחר נפילתך על ידי זדים. השיעור עסק בשופר, שהוא כלי להכרזת מרד ומלחמה, ומזה נובעת האימה של השופר - "אם יתקע שופר בעיר, ועם לא יחרדו?". מתוך השופר הזה של המלחמה, אנו לומדים גם על השופר של המלכת ה' - אין זה רק קול טקסי וחגיגי, אלא תקיעת השופר קוראת תיגר על המציאות

ההווה, ומעמידה בפנינו תביעה להתאמץ ולהקריב למען מלכות ה' בעולם. השיעור הסתיים בנימה אופטימית, מפייסת, ואילו אתה בחרת לסיים את הדברים, בצורה נוקבת מאד; ואני מצטט מדבריך:

ממילא מלווית תקיעת השופר בפחד; היציאה למלחמה והמוכנות להקריב את עצמך היא דרישה מפחידה, במיוחד כשהתחושה הכללית היא של "מה רע לי?", וכלל לא ברור שלאחר התקופה הקשה של המלחמה בזדון וברעה יהיה טוב יותר!

דברים אלה מתקשרים אל השיר שפורסם מדבריך, שיר שמבטא את הכאב, של אדם שמאמין בכל מאודו בטוב ובאמת האלוקית, ויחד עם זה אין לו שום בטחון לגבי גורלו האישי, אלא רק נכונות להקרבה ללא גבול למען הטוב והאמת בהם הוא מאמין. וכפי שכתבת בשיר, דווקא בזכות אנשים כאלה באה הגאולה - בזכות אנשים שאינם חיים בשביעות רצון עצמית, בתחושה של "אני בסדר, ולכן מגיע לי; אני בצד הנכון ולכן אני בטוח שיהיה לי טוב", אלא עומדים בענווה ובאימה מול האינסוף האלוקי.

הזכרתי קודם את מאמר חז"ל, שעצי פרי אין קולם הולך. אולם, ישנו מאמר אחר בדברי חז"ל, בפרקי דרבי אליעזר, שיש זמן שבו קולם של עצי פרי הולך מסוף העולם ועד סופו; וכך נאמר שם: "בשעה שכורתין את האילן שהוא עושה פרי, הקול יוצא מסוף העולם ועד סופו - ואין הקול נשמע". ובמקביל אומרים חז"ל במסכת יומא, שקול נשמה בשעה שיוצאת מן הגוף, הולך מסוף העולם ועד סופו. כאשר נשמה טהורה, שעושה פירות ויכלה עוד לעשות פירות רבים, נגדעת לפתע, הקול היה צריך לזעזע את כל העולם כולו; ואף על פי כן, גם בשעה זו, אין הקול נשמע. מידת הענווה שלך ממשיכה את פעולתה גם בשעה זו, והקול הנשמע הוא קול דממה דקה, ולא קול רעש גדול. כל קולות הבכי שהשמענו, הם בבחינת "במסתרים תבכה נפשי", לעומת הזעקה שראויה היתה להישמע על רצח נשמות טהורות. כל הקולות שקלטנו מדמותך, הם בבחינת דומיה, לעומת הקול הפנימי שלך, קול שעלה למרום ואינו נשמע עוד בעולמנו.

מחד, חסד עשה הקב"ה עם העולם, שאין הקול נשמע. שאם ישמע העולם את קול הזעקה של הנשמות היוצאות מן הגוף ועצי הפרי הנכרתים, לא יוכל להתקיים ולהמשיך את מהלכו, לעסוק ביישובו של עולם, ולנטוע נטיעות חדשות. אך מאידך, אוי לו לעולם, שאוזניו אטומות מלשמע את הקול, וממשיך בעיסוקיו כאילו לא אירע דבר. אנו, חבריך בישיבה, נשתדל מאד לשמור את הקול. מחד, נשתדל בעז"ה להמשיך בדרכנו - דרכך; חבריך ימשיכו בעז"ה בלימוד התורה, ויצאו בקרוב לשרת את עם ישראל בצבא, כפי ששאפת לעשות ולא זכית; אך בליבנו נשמור את קול הדממה הדקה שלך, וקול הזעקה על רציחתך, שילוו אותנו תמיד, עד שנזכה לשמוע קול שופר גדול של גאולה.

אורי מרילוס

זכרונות

שנה ראשונה כמלמד; שיחה ראשונה עם תלמיד; היכרות. למזלי, השיחה הראשונה היתה עם יהודה. אחרי זה, לא יודע למה, הרגשתי הרבה יותר בטוח. תודה.

לאחר כמה חודשים של לימוד, ראינו שיש קבוצה (יהודה ביניהם), שאופן הלימוד הנוכחי לא מתאים להם. אולי בגלל סגנון, אולי בגלל נחבאות אל הכלים, אולי מסיבות אחרות. ישבנו כולנו ביחד לגבש פתרון.

חשבנו על שינויי חברותא, חלוקת זמן ועוד. מתוך הדברים עלתה ההצעה לארגן קבוצת לימוד נפרדת - בסגנון שונה, דגשים שונים, עבודה שונה. התפזרנו, לחשוב, להתלבט. אנחנו, הצוות, חיכינו לשמוע: מה כדאי? מה מתאים? אבל עבר שבוע ויותר, ואין קול. בצר לי פניתי ליהודה, בצער: "לא נעים כלפי הרב בני - ישב, חשב, תיכנן, ואין לנו תשובה בשבילי".

יהודה לא בזבז שניה, ואמר לי: "טוב, אני אתן תשובה". אמרתי לו, שלא צריך למהר כל כך - שבו כולכם ביישוב הדעת, ונשמע אתכם. הרגשתי לא נעים ממנו... יהודה כבר הקיש מספרים על הטלפון. אמרתי לו: "גש, חייג מהטלפון של הישיבה, בוודאי לא אתה צריך לשלם על זה..." - לא זוכר שהוא ענה בכלל.

חמש עשרה דקות לאחר מכן, כבר היתה קבוצת לימוד מסודרת...

בתקופה של תמורות שהיו לו בישיבה, באתי בוקר אחד אל יהודה. חשבתי שכדאי יהיה לנסות לבנות יחד איתו תוכנית, שתעסוק בדברים שיעזרו לו לברר את השאלות שהעסיקו אותו באותו הזמן.

במצב כזה תמיד החשש הגדול הוא, שהדברים ישארו תלושים. כולנו בני אדם, והאפשרות הפשוטה ביותר, בוודאי כאשר מדברים עם בעל סמכות, היא להסכים לרעיון (אפילו באמת...), אבל לשכוח אותו ולשקוע בשיגרה, לחזור לכוחו הקבוע של ההרגל.

יהודה רצה לברר אז שאלות יסודיות: על תורה שבעל פה, על היחס שבין צבא לישיבה, ובכלל. דיברנו קצת על השאלות הללו, ובין שאר הדברים העליתי את האפשרות ללמוד את הקדמות הרמב"ם למשנה. דרך אגב הערתי שבימי שלישי אני יושב ללמוד יחד עם אלי, תלמיד אחר, את ההקדמות הללו, ושהוא מוזמן. יהודה כדרכו חייך, והמשכנו הלאה לדון ולחשוב על ספרים אחרים.

ביום שלישי, כך עד כמה שזכור לי, בא יהודה, וכדרכו, פשוט שאל מתי לומדים, והצטרף ללימוד. קצת לא שגרתי, אבל יותר מזה לא הבנתי. אז.

כמה וכמה שבועות לאחר מכן, הלימוד המשותף האחרון. באותו היום פגשתי את יהודה בארוחת הבוקר, וכמו תמיד, אני רציתי להתחיל ללמוד ברבע לתשע, הוא דווקא התעקש על שמונה וחצי, בסוף התחלנו אי שם באמצע.

יהודה לא ממש שיתף פעולה. קצת דיברנו על העולם ועל מה נשמע, אבל ברגע שחזרנו אל הספר, זה פשוט לא היה זה. עד שאלי הגיע. מימי לא קיבלתי תוכחה עדינה ונעימה כל כך. רק אז הבנתי - יהודה לא רצה להמשיך בלעדיו. 'אז מה אם הוא מתעכב, בגלל זה נשכח אותו?'

יהודה - זכרון אחרון, בינתיים....

חזרתי מחתונה הביתה, משמחה של חתן וכלה, כל המשפחה יחד. ואני רואה את הכביש, ופתאום הדרך מלאה השמחה, מתמלאת בזכרונות של צער.

נזכר -

בחיוך;

פה שמעתי שוב ברדיו...;

כאן האיש במושב שמאחורי דיבר על מה שקרה;

כאן צלצלתי בפעמון, כדי לרדת, לבוא לבית, לנחם ולהתנחם.

נזכר,

בחום, בקור, בעולם, ברשע שמסביב.

נוסע ונזכר,

וממשיך הביתה....

אורי

אביתר כהן

יהודה,

אני אזכור אותך, את החיך מאוזן לאוזן, החיך שגרם לי באופן אוטומטי לחיך חזרה. החיך שיכל לשנות כל מצב רוח עגמומי שהיה בי. את מלחמת הצחוק שעשינו, שבה אתה הבסת אותי בעזרת החיך הזה, חיך בפה סגור וכיווץ הגבות. אתה נשארת עם אותה הבעת פנים גם אחרי כמה דקות שבהם ניסיתי להפסיק לצחוק בגלל שהבטן כבר כאבה.

יש חברים שתמיד יש להם על מה לדבר, הם מסתדרים מצויין אחד עם השני. אני חושב שיש דרגה יותר "גבוהה" וקרובה מזה בין חברים, והיא שיכולים לשתוק ביחד. לפי דעתי היינו במצב כזה. אתה היית אחד הבודדים, אם לא היחיד, שהייתי יכול לשבת אתך ופשוט לשתוק אתך.

אני אזכור אותך כחברותא. החסרון הגדול מורגש בעיקר בזמן הלימוד שהיה אחרי ארוחת הבוקר. בזמן ארוחת הבוקר הייתי מחפש אותך ומנסה ליצור קשר עין, כדי לסמן לך 5 - עוד חמש דקות למעלה. אם קרה שלא הספקת לאכול לפני החברותא, היית מוותר על הארוחה. "באמת אמרו לי שאני צריך דיאטה", היית אומר לי. וכשאני לא הייתי מגיע, הייתי מקבל טלפון, אותו כבר למדתי לזהות, ואתה היית שואל מה קרה שלא הגעתי ואיפה אני נמצא. באחת הפעמים שהתקשרת אלי, הייתי בבאר שבע בדרך לטיפול אצל רופא. אמרת לי אוקיי, היה קצת שקט, ואז אמרת לי: "אתה רק תקשיב", והתחלת להקריא לי דרך הטלפון. אני חשבתי שאתה צוחק, לכן נתתי לך להמשיך להקריא. אתה המשכת להקריא כמה דקות, עד שהבנתי שאתה רציני, והפסקתי אותך. אמרת לי: "לא נורא; נשלים את הפרק של היום, בלילה. אתה חייב לי".

סדר היום שלי בלעדיך קשה במיוחד, בגלל שהחברותא היתה בתחילת היום, בתחילת סדר בוקר. למדנו בספר חובת התלמידים, שאותו כל כך אהבת, במיוחד את השפה שבה הוא כתוב. אתה אהבת לקרוא אותו בצורה ספרותית בחיקוי של מורה לספרות מתלהבת (די מצחיק).

התקופה שעברה עלי בחודש האחרון היתה ארוכה מאד, ומאד לא ממוצה. שבועיים לפני חנוכה, בשיחה עם הרב בני, הרב שמואל ואורי מרילוס, הוצעו לנו (יהודה, אני, ועוד ארבעה) כמה אפשרויות, לשנות את דרך לימוד העיון שלנו. אמרו לנו לבחור את האפשרות שנראית לנו טובה ביותר, ולהודיע להם לפני חנוכה. אני (אחר כך התברר לי שגם כל השאר) לא הודעתי מה אני מעדיף, גם לא כל כך זכרתי את האפשרויות. אתה היחיד שענית לרב בני תשובה, אבל זה לא הספיק, כי היה צריך את התשובות של כולם. בחנוכה, במהלך טיול באילת, אתה התקשרת ואמרת ששכחתי לתת לרב בני תשובה. לא היה לי ראש לזה, אבל אתה התעקשת שאתן לך תשובה. בלית ברירה הקשבתי לכל האפשרויות שהוצעו בפגישה, ועוד אחת שחשבת עליה לבד, ואמרת מה אתה מעדיף - וזאת האפשרות שנבחרה בסוף.

מוצאי שבת קודש פרשת שמות. אני חוזר הביתה מהתפילה. אחי הקטן מחכה לי בכניסה לבית, ואומר לי שהתקשרו והודיעו שהיה פיגוע בעתניאל. המפץ הגדול. אני מתקשר בחזרה לבחור שהודיע לי, והוא אומר שאין לו הרבה פרטים, פרט לזה שיש ארבעה הרוגים, פירט מאיזה שיעורים, וכמה פצועים.

הטלפון הבא היה אל דוד שלי, שעבד בשרותי הרפואה של עתניאל, כדי להוציא ממנו פרטים נוספים. הוא ידע שמות, אבל סירב לומר לי. אחרי כמה אילוצים, הוא סיפר לי את השתלשלות האירועים, ואמר לי את השמות: צביקה זימן, גבריאל חוטר, יהודה במברגר, נעם אפטר.

לקח כמה שניות להבין מה זה אומר. אבל גם לאחר שהבנתי זה לא התעכל לי בראש. פשוט לא נכנס. התקשרתי לאחד ממתנדבי מד"א בישוב, כדי לאמת את הפרטים, והוא אישר לי את השמות. עדיין לא עיכלתי. ועד עכשיו אני לא.

יוצא לי עדיין לזרוק מבט מדי פעם למקום שלך, מקווה לראות אותך שם מול ספר כל שהוא. עדיין מצפה לך בארוחות, שתבוא ותשב בפניה. מקווה לראות בפלאפון את ההודעה: "שיחה שלא נענתה - מספר אחד חדש - יהודה במברגר פלאפון".

אני אזכור אותך!

אייל יברבויס הי"ד

ההורים - דוד ושושנה יברבוים

אריץ אל תכסי דמם

אייל יהושע יברבוים הי"ד

נרצחת בידי בני עוולה בליל ראש השנה תשס"ד, כאשר הסבת לסעודת החג בביתך, שבנית יחד עם רעייתך הטריה בישוב נגהות.

היית מהוגי הרעיון ומייסדי הישוב, יחד עם חבריך משיבת עתניאל. במו ידך סללת את השבילים בישוב, נטעת עצי זית ונוי, ושתלת פרחים.

זכית לראות בצמיחת הישוב ובפריחתו.

עוד מימי נעורתך שאפת תמיד להקים ולפתח דברים חדשים, ועם סיום למודיך בישיבה התכונת "נווה שמואל" באפרת, בחרת להמשיך את דרכך בישיבת ההסדר החדשה בעתניאל, מתוך כוונה לפתח את המקום, להרחיב ולהעצים את הישיבה.

בדרכך הפשוטה והנעימה, הצלחת להשיג את כל מבוקשך.

רכשת לעצמך ידידים רבים ומכרים אין ספור. מעשי הצדקה שעשית בימי חיך הקצרים, קצרה היריעה מלספרם. ודרכך זו הינה ציווי עבורנו להמשיך.

זכית להכיר ולהינשא מתוך שמחה לרעייתך האהובה שרהל'ה, אשר היתה נר לרגליך, ובכל צעד ושעל ניכרה על פניכם השמחה והאהבה. טרם נישואיך הספקת לצאת לשליחות מטעם "הכוללים הציוניים", במטרה להקנות לילדי ישראל את מורשת היהדות ולקרבת למסורת ישראל. עשית זאת בצורה שכבשה את לב הקהילה היהודית בעיר מונטבידאו שבאורוגוואי, בה שמשת כשליח.

רק לאחר שהלכת לעולמך, נודע לנו גודל העבודה שעשית בקרב הקהילה.

בהיותך במונטבידאו קיימת בדבקות את בקשתך, לאתר את קברו של דודי חיים, שריד יחיד למשפחת סבך המנוח שמאי ז"ל, שהוכחדה כולה בשואה האיומה בפולין.

מצוות כיבוד הורים היתה אצלך ראשונה במעלה, כל דבר שעשית היה לאחרתייעצות עם ההורים וקבלת ברכתם.

לא נשכח לעולם את שיחות הטלפון היום יומיות שקיימת עימנו, בנושאי חולין וקודש. עומדת לנגד עיני שאלתך הנוקבת, מהו הסכום אותו יש לתת לצדקה כמעשר מידי חודש בחודשו. אתה הוא זה שקבעת לבסוף את הסכום הגבוה לצדקה.

נלקחת מאיתנו בטרם עת, בגיל עשרים ושבע שנים, בתקופה בה היית בשיא פריחתך.

זכרך לא ימוש מליבנו לעד.

יהי זכרך ברוך.

אבי יברכום

דברים שנאמרו בשלושים

אייל שלנו,

רבות שמענו עליך בחודש האחרון מאז פטירתך, וכל פרט וכל סיפור מגדיל את הגעגוע אליך, הילד של אבא ואמא, אח, נכד, והבעל האוהב של שרל'ה. ברגע אחד השתנו חיינו. לא הספקנו ללמוד ממך את כל מה שרצינו בתקופה הקצרה - עשרים ושבע שנים - של חייך; אך לא ידענו שלא נספיק יותר. ברצוני להזכיר כמה דברים שלמדנו ממך ונמשיך בדרכך. המשפחה, היתה אצלך מוקד החיים. בכל ארוע היית במרכז - יוזם, מתכנן ומבצע. די אם נזכיר את היוזמה האחרונה - חגיגת שלושים שנות נישואים להורים. אתה הגית, יזמת, תכננת ובצעת, הזמנת את הדודים לבית של סבא וסבתא במוצאי שבת. וכאשר סבתא שאלה מה עליה להכין, ענית לה: "את לא מכינה כלום, הכל אנחנו מכינים", כדי לא להכביד חלילה על סבתא. וזה כמובן לא סיפק אותך - לשבת שלאחר מכן הזמנת את כולנו אליך, לנגוהות. בלטה חסותך שפרשת על רעייתך האהובה, שרל'ה, שכל כך התגאית בה. מאז חתונתך הפכה שרל'ה למרכז חייך, ובזיווג זה ראינו את אושרך הקורן. לא נשכח את דאגתך לכל בני המשפחה, בשיחות הטלפון הקבועות לכל אחד. החל מההורים - בכל בוקר טלפון לאבא, ובמשך היום גם לאמא. וכמובן, לא לשכוח בכל פעם להתקשר לסבא וסבתא. דע לך, שאני הערצתי אותך על כך שלא פיספסת את שיחת הטלפון לסבא וסבתא בכל ערב שבת. תמיד תהיתי לעצמי: איך הוא תמיד זוכר, ותמיד מוצא את הזמן, להתקשר בזמן הכי לחוץ - בערב שבת - לסבא וסבתא. מסתבר שזה היה פשוט חשוב בשבילך. תכונה נוספת שאיפיינה אותך - יכולת ההתמדה. תמיד קיווית להצלחת, ושקדת ללא לאות להשיג את משימתך בשלמות. הקפדת ללמוד דף יומי בהתמדה; נסעת ללימודים ב"אחוזה" לאחר יום עבודה, למרות הקושי; דאגת ושקדת בלי סוף להגדלת והעצמת הישוב "נגוהות", שבמו ידך הקמת וייסדת. אני לא חושב שהיה זוג נשוי שהכרת, שלא ניסית לשכנע אותו לעבור לגור אצלכם. גם אותי ואת תמי ניסית לשכנע, ואת שירה לאחר נישואיה. תכונה נהדרת שאיפיינה אותך, היתה שמחת החיים. קשה, קשה מאוד היה לתפוס אותך מתעבבן או כועס. כל קושי או רוגז היה עובר אצלך בחיוך. כל הזמן היית שמח, ובכל מקום שהגעת אליו מיד ידעו שאתה נמצא והכל יסתדר. השמחה שתמיד היתה נסוכה על פניך, הקרינה על כולם. בכל פעם מחדש, צחקנו מהיכולת שלך לדבר ולעשות כמה דברים בבת אחת.

כך גם היכולת שלך לקבל אנשים שונים מאתנו. זכורה לי הנסיעה שחזרת איתנו במכונית מאילת - דיברנו על היחס שצריך להיות לנו, כלפי אנשים החושבים אחרת מאתנו. אני זוכר שחלקתי עליך, ואפילו הופתעתי מהסבלנות שהיתה לך, לקבל אדם כמו שהוא, והעיקר לא לפגוע בו או לגרום לסכסוך ומריבה בין אנשים כאשר אין צורך אמיתי לכך. דבר נוסף שרציתי ליחס לך, היא מידת הענווה - אתה, אייל, ידעת תמיד לשים את עצמך במקום המתאים לך, ותמיד מתוך הומור ושמחה, מבלי להתבלט ומבלי לרדוף אחר הכבוד.

ובמעמד זה אי אפשר בלי דבר תורה קצר. למדנו לצערנו, שבבית האבל אומרים את מזמור כ"ט בתהילים, שבסופו נאמר "אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו, כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבוד". ומסבירים המפרשים, שוודאי העושר איננו החשוב ואיננו נשאר לאדם אחר מותו; אבל ה"כבוד" איננו במובן הרגיל, אלא "כבוד ביתו" - מה שהאדם הספיק לבנות ולייסד בחייו, זה מה שנשאר אחריו. ואתה, אייל, הרי השארת כל כך הרבה אחרך.

מבטיח אני לך, אייל, שאנחנו לא נוותר על מה שהשארת לנו. אנחנו, המשפחה, נהיה חזקים ומאוחדים כמו שאהבת. ביחד נדע איך לצאת מהמצב הקשה שאליו נקלענו. אנחנו נמשיך בדרכך המיוחדת שהתווית לנו, ונשמור על כל המשפחה - על אבא ואמא, סבא וסבתא, וגם את דור ההמשך שיבוא בעז"ה נמשיך לחנך ולספר המון סיפורים עליך, כדי שגם הם יידעו איזה אוצר היה לנו במשפחה.

"חבל על דאבדין ולא משתכחין"

הרב שמואל לורנץ

אייל

קשה לי לכתוב על אייל.

אייל, הוא לא אחד כזה שכותבים עליו. אני בטוח, שאם הוא היה עמנו ברגע זה, היה מפטיר בדיחה, ובכלל לא מבין למה עושים כל כך הרבה רעש סביבו. אייל.

בדברים אלו, אני רוצה להתרכז בנקודה מסויימת באישיותו, נקודה מרכזית לדעתי, מעבר לכל הדברים שנאמרו עליו.

אייל הגיע לישיבה לפני כתשע שנים. ישיבה קטנה ומיוחדת; ישיבה שכל אחד ואחד מתלמידיה תפש מקום לעצמו, בגלל אופייה המיוחד, ומספרם המועט יחסית של התלמידים. אצל אייל, בתחילת דרכו, הישיבה התחלקה לשנים: כת החסידים וכת המתנגדים. אייל הגדיר את עצמו כ"מתנגד", והיה נושא הדגל של "כת המתנגדים", בבדיחות ציניות על "כת החסידים" והסממנים החיצוניים שאפיינו אותה - ריקודים, מחיאות כפיים בתפילת שמונה עשרה וכו'.

עם הזמן, הלך אייל והתקרב לחסידות. אך, ממש כמו בסיפורים החסידיים על הצדיקים האמיתיים, הוא לא איפיון זאת בשום סממן חיצוני. אייל נשאר אותו אייל החייכן, בדיחות פה ושם, עזרה במקום שצריך, והכל בפשטות הטבעית שכל כך ייחדה אותו.

חברו הטוב של אייל, יובל ריינמן, מצא קלטת של התוועדות שבה היה שותף אייל. הוא שיכתב את הקלטת, ושלח לי את הדברים. מעניין להתבונן בדבריו של אייל (יש לציין שלא את כל הדברים היה ניתן להבין, וחלקם נשלים לפי הערכה, או נסמן בנקודות). לאחר ששרו בתחילת ההתוועדות, בין השירים, את השיר "אימתי קא אתי מר, לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", מתייחס אייל לשיר זה:

...הזכירו פה את המלים של השיר... (אני אקריא קטע מ)כתר שם טוב חלק א', העתק האיגרת שכתב הרב הקדוש... מי שלא מבין - יש כאלה שלא מבינים, גם אני לא מבין, אני רק קורא.

פה אייל מקריא את הקטע הראשון מ"כתר שם טוב", שבו מספר הבעש"ט על עלייתו לעולמות העליונים "מדריגה אחר מדריגה", עד הגיעו ל"היכל משיח", ששם לומד המשיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבעת הרועים:

ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאד, ואיני יודע לשמחה מה זו עושה. והייתי סבור שהשמחה הזו חיו על פטירתי מהעולם הזה, והודיעו לי אחר כך שאיני

נפטר עדיין, כי הנאה להם למעלה כשאני מייחד ייחודים למטה על ידי תורתם הקדושה. אבל מהות השמחה, איני יודע עד היום הזה. ושאלתי את פי משיח: אימתי אתי מר? והשיב: בזאת תדע, בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם, ויפוצו מעיינותיך חוצה, מה שלימדתי אותך והשגת, ויוכלו גם המה לעשות ייחודים ועליות כמוך...

אייל אומר משהו בשקט, והחברה צוחקים. הוא ממשיך:

כל מי שזוכר אותי משנה שעברה, יכול לשים לב שחל שינוי קטן (החברים צוחקים). בשנה שעברה, אם רק הייתי שומע קול של נגינה, הייתי מוציא (...) עד שבאו כמה אנשים (...) כי אתה בעצם כל האמת כמה שאפשר. אני לא חושב שזה נכון לגבי כל אחד, לא יודע אם זה נכון לגבי. בעזרת השם. דבר נפלא מאד שיש בחסידות, זה שמחת חיים. ואפשר ללכת עם חזה, לא חייבים ללכת עם ראש כרצפה, באווירה של תשעה באב. בסך הכל אנחנו חיים בעולם הזה, וטוב לנו פה, טוב לדוכנו. אין שום סיבה לא ללכת קדימה (...)

יש עוד דבר שהוא ממש נפלא - בכל פעם שאני קורא את הקטע הראשון של "בתר שם טוב" שהקראתי מקודם, אני מתלהב מהפשטות שהבעש"ט מספר "עליתי למעלה" (החברים צוחקים). אני פשוט כל כך מתלהב מהפשטות של להגיד כאלה דברים...

מעניין מאוד לראות מה תופס את ליבו של אייל, ממה הוא כל כך מתפעל - דווקא מהפשטות שבה הבעש"ט מספר דברים כה גבוהים, חוויות אישיות כה מדהימות כמו למשל "עליתי למעלה...".

נראה לי שדבריו אלו מבטאים בצורה נפלאה את אישיותו של אייל. כל מה שעשה - עשה בפשטות. החל מהתנהלותו החברתית, יחסי האנוש שלו, העשייה שלו בכל תחום; וכלה בעבודת ה' שלו, באופן שבחר לבטא ואף לא לבטא את מה שבתוכו. הדבר התבטא בכל פרט בחייו. בדרך בה דיבר ושוחח - גם כשדיבר בדברי תורה, כשיצא לשליחות חינוכית בחו"ל, כשהלך להיות ממקימי הישוב הנפלא נגוהות, כשנשאר שם תקופה ארוכה כרווק בודד בין חברים נשואים - אף פעם לא דיבר על מעשיו במילים גבוהות, במינוחים של אידיאלים וערכים גבוהים, אלא הכל בפשטות ובטבעיות.

אייל חסר מאוד לכולנו, חסרים אנשים כמותו.

תהי נשמתו צרורה בצרור החיים.

זיו זליגר

הספד על אייל יברבויס הי"ד

הזוהר דורש, שעל ראש השנה נאמר "תנו עז לאלקים". הסיבה שבגינה צריך לתת עוז לקב"ה, היא שכל העולם נמצא בכיסוי, בהעלם. הבריאה המחודשת של העולם בראש השנה, היא היוצרת כיסוי בין הבריאה לבורא, ולכן קיים דין קשה על העולם¹. בדרך כלל, המצוות מגינות על עם ישראל; אך בגלל ההסתר החזק הקיים בראש השנה, ישנה רק מצווה אחת המאפשרת לבקוע את ההסתר, ולשבור את הקטרוג השורר בעולם כתוצאה ממידת הדין של ראש השנה. מצווה זו היא תקיעת שופר. תקיעת השופר מסמלת את הרצון הפשוט, הרצון שאינו ניתן להסבר ולתרגום, רצון שלא יכול להתבטא במלים. רק רצון כזה יכול להבקיע את הקטרוג הקיים בראש השנה, ובזכותו הקדוש ברוך הוא עובר מכיסא דין לכיסא רחמים.

כשם שבעולם שלנו, יש לפעמים גילוי של רצון פשוט, שקשה לעמוד מולו באדישות והסתכלות חיצונית - כמו בקשה כנה ואמיתית של ילד קטן, המבקש מאביו עזרה או צעצוע; כך גם בעולמות העליונים, אפילו בהסתר הקיים בראש השנה, יש דברים שקשה לעמוד בפניהם, בגלל עוצמתם וישירותם - כמו התקיעות, המבטאות את הרצון הפשוט, ללא הבנה ולוגיקה של המשמעות של המעשה, אלא עשייה נקיה מתוך כנות. דווקא העשייה הלא הגיונית, המכוננת את מעמד תקיעת השופר ונותנת ביטוי לרצון הפשוט והעמוק ביותר של האדם, מביאה את קודשא בריך הוא לעבור מכסא דין לכסא רחמים.

באופן דומה ניתן לומר על אייל שלנו - במקום שהגיון וסברות אינם שייכים, הוא היה מצליח, בגלל רצונו הפשוט והחברי. דווקא הוא הצליח ליצור הבנה ואהבה בלב הבאים אתו במגע. חלק מקסמו נעוץ ברצון הפשוט שכל כך אפיין אותו - נקי מאינטרס אישי צר, ששואל "מה יצא לי מזה?", או "איך יסתכלו עלי כתוצאה מתרומתי זו?". אייל פשוט עשה, כי האמין במה שעשה. בין אם מדובר על ההתיישבות בנוהות, שעשה למענה הרבה לילות כימים, ופעל הן בקידומו הטכני של היישוב והן בגיוס ושכנוע משפחות וחברים להצטרף להתיישבות; ובין אם מדובר על ההסעות של הרב עדס בשעות הלילה המאוחרות, שבהן אייל לא שאל "מה הרב ילמד אותי בדרך?", אלא הסיע אותו מתוך רצון פשוט של גמילות חסדים, ולכן גם נתן לו לישון בדרך.... או

1. הדין הקשה על העולם נוצר בגלל הבריאה מחדש. בראש השנה מתחדשת לידתו של העולם, והוא נברא מחדש כיצור נפרד הקיים בפני עצמו. ולכן דווקא בנקודה זו עולה השאלה - האם העולם מוצדק? מה משמעותו? האם מוצדק לקיים את העולם שנה נוספת? החידוש בנקודת המבט של הזוהר הוא ההסתכלות על תחילת השנה החדשה כבריאה מחדש של העולם, פעולה שמעלה מחדש את השאלות שליוו את העולם בשעת יצירתו הראשונית.

כאשר מדובר על העזרה בסתר, לשיבה ולנצרכים באשר הם, שבדרך כלל אף אחד לא ידע על כך. גם כאן, מפני שאייל עשה זאת מתוך רצון הנקי מהתחשבנויות, כלל לא היה לו צורך שאחרים ידעו על הדבר. וכך גם כשמדובר על היחס האישי והחם - לאשתו, לחברים, ולכל מי שבא עמו במגע.

אמנם מידת הדין אינה מובנת בעינינו האנושיות, הרואות ברצון ה' (כפי שנתגלה לפנינו במותו של אייל) גזרות קשות ואכזריות; אבל התאריך שבו נתבקש אייל לבית דין של מעלה, אומר דבר מה. דווקא בהתקדש ראש השנה, היום בו ההסתר והקטרוג מלווים את לידתה של השנה החדשה, נבחר אייל לשמש סניגור של רצון פשוט על עם ישראל לפני הקדוש ברוך הוא. דוקא ביום שבו כה חסר לנו הרצון הפשוט והכן, הנמצא מעל הטעם והדעת.

יהי רצון ששיבתנו, ועם ישראל בכלל, לא יתנסו עוד בעקידות קשות כאלה, וקולו ושופרו של אייל ישמע במרומים, יבולע המוות לנצח, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים, ותהא שנה זו שנת רצון ורחמים. זיו זליגר.

צביקה פינסקי

ישנם צירופים של מלים אשר לא מתיישבות יחד. כזה הוא בשבילי צירוף המלים "אייל ז"ל" - אייל במהותו העצמית הוא הווייה של חיים - חיים לא כמושג ערטילאי, חיים לא כביטוי של אידיאל עליון, כי אם חיים, כך סתם, פשוט. חיים אשר אין בהם שום דבר שהוא כבד מדי מלשאת, או גדול מדי בשביל לעשות. חיים שאין שום סיבה, תהא אשר תהא, שתגרום לאדם ליפול ולהתייאש.

ישנם משפטים אשר אין בהם הגיון פנימי. המלים מובנות, אך אין הגיון במשמעות העולה מרצף המלים. כזה הוא המשפט "אייל, ה' יקום דמו, שנרצח ע"י מחבלים..." - המשפט הזה אינו מתיישב על לבי. ואין זה רק מצד עוצמת האובדן, או הצער העמוק בעקבות החלל שנוצר; הקושי שבי הוא מצד חוסר היכולת שלי לשאת הפכים שכאלה - מן העבר האחד - אייל. ישיר, גלוי, ללא עטיפות, ללא נוקשות.

ומן העבר האחר - מלים. גבוהות, מלאות הוד, נאדרות עוצמה, אבל מלים.

אייל לא מצטייר כאיש אשר "מת על קדוש השם" או "חי על קדוש השם". אייל היה איש חי. נקודה. בלי מלים, בלי מרכאות. זר שלא הכיר אותו, מן הסתם היה חושב, כי המבע שהיה לאייל והחיוך שעלה על פניו גם אל מול העניינים הכי רציניים ועמוקים, מבטאים חוסר רצינות. ואכן זר הוא, ולא יבין כי אייל לא שייך למלים, להסברים, לתארים - אייל שייך לחיים.

אין ערך למלים - יש חיים.

לא אידאולוגיה - חיים.

לא תורה שיוצרת חיים, אלא חיים היוצרים תורה, בלי מלים, בקיום.

כך הכרתיו בתקופה שהיינו יחד בישיבה, לאחר הצבא, סמוכים בשולחננו זה לזה. כך הוא היה בתקופת ההכנות לעליה לנגוהות, כאשר נסענו יחד לגייס אנשים, כאשר בילינו ימים שלמים בנסיעות לקצווי הארץ, בטוילים, בשינה בתוך הרכב החבוט שניתן לנו. כך היה בנגוהות, כאשר גרנו באותו חדר, כאשר למדנו חסידות בערבי שבת בעמדה הצפונית או הדרומית. כך היה כאשר טיילנו באזור נגוהות, עם הג"פ או בלעדיו. כך היה כאשר ביקרנו יחד בנתיבות, אצל הרב יורם אברג'ל שליט"א, בימי חול ובשבתות. וכך היה בפגישתנו הממשית, האישית, האחרונה - עת נפגשנו לפני חתונתו, על מנת ללמוד ולדבר על החתונה.

על אף כל הימים והלילות שהיינו ביחד, ועל אף החברות שלנו, אני לא מצליח להעלות זיכרון נקודתי מסויים, אירוע ספציפי שיש לספר עליו. כי אייל היה ועודנו בשבילי, ציור של רצף של חיים, רצף צוחק של חיים.

פרק זיכרון

בקטנותי, לא הייתי מסוגל לבוא להלוויתו של אייל, כי אינני מסוגל להיישיר מבט, ולשאת את הסתירה, שבה אייל ומוות שוכנים יחד.

אהבתי את אייל, אהבתי אותו מאד.

אין בי אפילו שמץ של הבנה, כיצד האירוע של ליל ר"ה תשס"ד, קשור לאייל.
אין בזה כעס, או הכחשה, או עצבות,
יש בזה תמיהה אין סופית, וחוסר הבנה מוחלט.

שלמה שדה

**"קול מבשר מבשר ואומר: קול הקים מלול נואמו ובא הוא וכל קדושי עמו,
מבשר ואומר."**

כבר גילה לנו משה רבינו את מילות נאומו הבלתי כתוב של הקב"ה המהדהדות בעולם מסופו
ועד סופו:

"בקרבי אקדטי".

בבאך אל הקומה התחתונה של מתיבתא דארעא, אל הפתח שנקשר בקדושת ההיכל העליון
במתיבתא דרקיעא, ההיכל שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצת יושביו.
עמוד שם ושם על ליבך, עמוד והאזן לדממת-עוצמת התקדשות המקום, מתוך מצוות הכנסת
אורחים ואהבת רע, מתוך מסירות נפש על ייחוד שמו,
עמוד

וראה

איך מתוך הדממה הדקה צומח קול,
הקול שלאחר שבא וקיים את דברו הראשון
ונקדש בקרוביו,
ישוב ויבוא,

וכל קדושי עימו -

מבשר ואומר.

נכתב בעקבות רצח ארבעת תלמידי ישיבת עתניאל כ"ג טבת התסס"ג

נתלה ליד דלת הכניסה למטבח מחרר האוכל

מוטי פרי

הרב בני: הספד לתחילת השבוע

נועם
נועם יקירי
נועם. חמוד שלי.
נועם, תסלח לי,
תסלח לי, נועם
שהדברים שאומר
לא
מסודרים
לא
מאורגנים
תסלח לי ש
הדברים
שאו-
מר
מגומ
גמים.
אני פשוט, נועם -
אני,
אני פשוט לא יודע
איך מכינים ארבעה הספדים
ביום אחד --
תסלח לי, נועם
תסלח לי, יהודה
צביקה
גבראל

ומעל שפתי העולם האחר
מהדהדת עדיין בקשה:
"נועם, יהודה, צביקה וגבראל
אנו מבקשים מכם סליחה.
נהגנו איתכם כמנהג ירושלים,
אולם איננו פוטרים אתכם מחבורת
בית המדרש, רק מכבדים אתכם ב'שישי' נצחי"